

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra Výtvarné výchovy
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Prožívání míst v rodné vesnici Sebranice

Experiencing places in the native village

Klára Šturcová

Vedoucí práce: MgA. Pavla Gajdošíková, Ph.D

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B D-VV Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Výtvarná výchova se zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Prožívání míst v rodné vesnici Sebranice potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 2022

Ráda bych poděkovala MgA. Pavle Gajdošíkové, Ph.D. za trpělivost, odbornou pomoc a vstřícný přístup při zpracování této práce. A Mgr. Zuzaně Fišerové, Ph.D. za odbornou a ochotnou pomoc s didaktickou částí.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na téma prostoru a prožívání prostřednictvím tvůrčích procesů, s využitím převážně techniky kresby. Opírá se o díla teoretiků a filosofů Norberga-Schluze či Václava Cílka, kteří se těmito tématy dlouhodobě zabývají. Práce je zaměřena na vztah k místům ve vesnici, v níž autorka bydlí. V první, teoretické části autorka vytyčuje teoretický rámec práce a zasazuje jej do kontextu současných českých i zahraničních umělců. V druhé části se autorka zaměřuje na místa v rodné vesnici Sebranice, ke kterým má osobní vztah, a uchopuje jejich specifickou atmosféru prostřednictvím vlastních kreseb a jejich reflexí. V třetí, didaktické části popisuje návrhy pedagogických projektů (jejich realizaci a reflexi) na základě vlastní i teoretické zkušenosti se žáky. Jejich cílem byl rozvoj senzitivity vnímání a zvýšení zájmu žáků o prostory, které je obklopují, a rozvoj výtvarného řešení s tím související.

KLÍČOVÁ SLOVA

kresba, místo, genius loci, příroda, vesnice

ABSTRACT

The bachelor's thesis is focused on the topic of space and experiencing by means of creative processes using mostly painting technique. It is based on works of theorists and philosophers of Norberg-Schluz or Václav Cílek who are interested in these topics over a long period. The thesis is focused on relationships with places in the village where the author lives. In the first part, the author describes theoretical backgrounds of the work and integrates them to the context of contemporary Czech as well as foreign artists.

In the second part, the work deals with the places in the village the author lives called Sebranice. She is close to that place and she reflects the specific atmosphere of the village by means of her paintings and their reflections. The third, didactic part contains projects (their realization and reflexion) which are based on her own theoretical and practical experience with pupils. The aim of the projects was development of sensitivity of perception and increasing interest of pupils in the places which surrounds them as well as art creation.

KEYWORDS

drawing, place, genius loci, nature, village

Obsah

Úvod	9
1 Vantroky	13
1.1 Historie.....	13
1.2 Moje prožívání.....	13
1.3 Vlastní tvorba kreseb	14
1.4 Kresby.....	15
1.5 Miloš Šejn.....	17
2 Koupaliště.....	20
2.1 Historie.....	20
2.2 Moje prožívání.....	20
2.3 Vlastní tvorba kreseb	21
2.4 Kresby.....	23
2.5 Andy Goldsworthy.....	25
3 Altán	28
3.1 Historie.....	28
3.2 Moje prožívání.....	28
3.3 Vlastní tvorba kreseb	29
3.4 Kresby.....	30
3.5 David Böhm a Jiří Franta.....	32
4 Panna Maria.....	35
4.1 Historie.....	35
4.2 Moje prožívání.....	36
4.3 Vlastní tvorba kreseb	37
4.4 Kresby.....	39

4.5	Pavla Gajdošíková	41
5	Proč právě tato místa	43
5.1	Paměť místa a vzpomínky	43
5.2	Moje vzpomínky	44
5.3	František Skála.....	45
6	Tematická řada	48
6.1	Proč je téma prožívání míst důležité ve výtvarné výchově.....	48
6.2	Trocha teorie, aneb co je dobré vědět před realizací tematické řady	49
6.3	Návrh tematické řady	52
6.4	Moje částečná realizace návrhu tematické řady.....	59
	Závěr.....	61
	Seznam použitých informačních zdrojů	63
	Seznam příloh:	66

Úvod

Inspiraci pro svou bakalářskou práci jsem našla v covidovém lockdownu, který jsem celý strávila s rodinou v Sebranicích. Abych nebyla stále jen zavřená doma, chodila jsem tehdy na pravidelné procházky. A právě při nich jsem potkávala místa, která jsem zvolila do své bakalářské práce. Původně jsem přemýšlela nad více místy v různých částech Sebranic. Nakonec jsem ale zvolila pouze místa ležící na jedné, mé obvyklé trase. Myslím, že k sobě mají blíže, a to nejen vzdáleností.

Původní nápad ovšem vychází ze zadání MgA. Pavly Gajdošíkové Ph.D. Do předmětu Malba I, kde jsme se věnovali prostředí, které nás obklopuje a zaměřovali se na to, jak na nás toto prostředí působí. Díky tomu jsem si uvědomila, že nám místa cosi dávají a cosi zjevují.¹

Svou práci jsem rozdělila do několika kapitol podle míst, kterým jsem se věnovala. Součástí těchto kapitol jsou i části, věnující se některým současným umělcům, kteří se stejně jako já zabývají tématem prožívání míst. Výběr těchto autorů je zcela subjektivní. Vybírala jsem umělce, kteří se alespoň v některé části své tvorby věnovali kresbě. A právě kresbu jsem upřednostnila a vybrala z ní ukázky jejich děl, jelikož můj cyklus je založen právě na ní.

Kresbu můžeme definovat jako zobrazení skutečnosti pomocí čar a bodů. Jejimi nástroji může být vedle tužky, tuše, papíru i tělo, reálné prostředí-krajina, město, mysl či online prostor. Kresba jako výrazový prostředek nás v rámci komunikace provází celý život² a obklopuje nás na každém kroku. Již od dob antiky je vnímána jako studijní nástroj, na jehož základě je možno hodnotit schopnosti umělců.³ Toto intimní médium umožňuje autorům bezprostředně zaznamenávat myšlenky, plány i nápady. Poskytuje jim svobodu tvůrčího gesta, díky snadnosti výrazových prostředků.

---

¹CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablkového štrůdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. 2. doplněné vydání. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-042-7 s. 12.

²SÝKOROVÁ, Lenka, ed. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*. V Ústí nad Labem: Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, 2015, s. 13.

³Tamtéž, s. 7.

Umělci si vybírají a zprostředkovávají prostřednictvím kresby rozmanitá témata. Což poukazuje na nepostradatelnost kresby v rámci výtvarného vyjádření. Celá řada umělců kresbu volí jako techniku pro náčrt myšlenek. Pro mnoho z nich je nadále kresba cílem, a tak s ní nakládají.⁴

Pro mě je kresba důležitá především díky úspěchu, který jejím prostřednictvím zažívám. S mými kresbami jsem většinou více spokojená než s mojí malbou, protože dopadnou vždy lépe, než očekávám. Zároveň kresba umožňuje více propracovat detaily, což mě baví a naplňuje. Cítím, že je to médium, ve kterém se mohu stále zdokonalovat a posouvat, a právě proto jsem ho zvolila do své bakalářské práce.

Teoretická část mé práce, která je zahrnutá ve všech kapitolách, se opírá v první řadě o díla Václava Cílka, především o knihu *Krajiny vnitřní a vnější*. Dále vychází z díla Norberga-Schluzze s názvem *Genius loci: krajina, místo, architektura* i z knihy Pavly Melkové, *Prožívat architekturu* a několika dalších knih. Didaktická část vychází především z knihy *Didaktika výtvarné výchovy* od Leonory Kitzbergerové.

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla se blíže zabývat mým domovem. Domov je jev z velké části neviditelný a zanořený do hlubin naší psychiky⁵. Zabývala jsem se svým prožíváním míst a duchem místa. Snažila jsem se spatřit svůj domov v dalších a nových spojitostech či souvislostech, což se člověku může podařit až v okamžiku, kdy se na něj ptá, snaží se ho zmapovat a prozkoumat. Domov ovšem není místem snadno uchopitelným a definovatelným. Jedná se však o jednu z nejdůležitějších věcí v našem životě. I přes to si většinou neuvědomujeme, jak může prožívání i absence domova hluboce ovlivnit naše vnímání okolního světa.⁶ A jelikož jsem si uvědomila, jak moc jsem spojená s místem svého bydliště a jeho prožíváním, rozhodla jsem se to více zachytit.

Sebranice jsou menší vesnice s téměř tisícem obyvatel. Nachází se ve východních Čechách v Pardubickém kraji, mezi Litomyšlí a Poličkou. Jak již jsem zmínila, mají pro mě velký

---

⁴SÝKOROVÁ, Lenka, ed. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*, s. 13.

⁵GAJDOŠÍKOVÁ, Pavla. *Fenomén architektury ve vlastním uměleckém a pedagogickém dile, Pedagogické implikace*. Praha, 2019. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Oddělení pro vědeckou činnost. Vedoucí práce Fulková, Marie, s. 29.

⁶Tamtéž, s. 29.

význam. Žiji zde již od narození a ráda bych zde žila i nadále. Je to můj domov, nejen díky trvalému bydlišti, ale hlavně zde bydlím srdcem. Toto si údajně člověk nejčastěji uvědomí až ve středním věku, nebo později, jelikož do té doby nepotřebuje nikam patřit.⁷ Já však to vím už od mala. Místo, kde vyrůstám má pro mě speciální význam, který jsem se zde pokoušela zachytit a zkoumat.

Bydlení především předpokládá identifikaci s daným prostředím, což znamená mít k prostředí kladný vztah. Člověk bydlí, pokud vnímá své prostředí jako významuplné.⁸ Nestačí se v daném místě pouze orientovat. Orientovat se můžeme i na místech, se kterými se neidentifikujeme. Znat prostor neznámá cítit se v něm doma. Zároveň je ale možné, cítit se někde doma, i když se v daném místě dobře nevyznáme. Pouze prožíváme místo jako celkově přívětivý charakter. Bydlení se však vyznačuje pocitem bezpečí, což je jasným protikladem pocitu ztracení. Strach z toho, že se člověk ztratí, pramení z potřeby každého pohyblivého organismu orientovat se ve svém okolí.

Identifikace a orientace jsou základní stránky bytí člověka ve světě. Identifikace je pocit člověka, že někam patří, tedy nalézá existenciální oporu – v konkrétním každodenním smyslu.⁹ Orientace je funkce, která mu umožňuje být poutníkem, což je také součástí jeho přirozenosti. Orientace i identifikace jsou stránkami jediného celkového vztahu, ovšem mají v jeho rámci jistou nezávislost. Opravdu patřit nějakému místu vyžaduje plné rozvinutí obou těchto psychických funkcí.

Moderní společnost svou pozornost často přikládá pouze „praktické“ funkci orientace, zatímco identifikaci ponechává náhodě. Moderní člověk se dlouho pyšnil svou rolí poutníka. Chtěl být „volný“ a dobývat svět. Dnes začínáme chápat, že skutečná svoboda předpokládá, že též někam patříme a že bydlet znamená patřit ke konkrétnímu místu.¹⁰

---

⁷CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*, s. 114.

⁸NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Přeložil Petr KRATOCHVÍL, přeložil Pavel HALÍK. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5, s. 5.

⁹NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci*, s. 23.

¹⁰Tamtéž, s. 19-21.

Bydlení zahrnuje víc než pouhou skryš. Zahrnuje i to, že prostory, ve kterých se odehrává život, jsou *místa* v pravém slova smyslu. Místo je prostor, který má jasně určený charakter. Je to konkrétním výrazem bydlení člověka, jehož identita závisí na příslušnosti k místům.

Nelze si představit událost, která by neměla vztah k nějakému místu. Slovem místo myslíme něco víc než abstraktní polohu. Máme jím na mysli jednotu, kterou utvářejí konkrétní věci, jež mají hmotnou substanci, tvar, texturu, barvu. Tyto věci společně určují „charakter prostředí“.¹¹ Pojmem „charakter“ označujeme obecnou celkovou atmosféru, i konkrétní formy a podstatu složek, které prostor definují. Vše, co je skutečně „přítomné“, je vždy úzce spjato s nějakým charakterem.¹²

Krajina, ve které vyrůstáme pro nás může být důležitá i z hlediska vlivu na naši psychiku. Například Vratislav Effenger se domníval, že krajina, ve které vyrůstáme a žijeme určuje lidské vědomí více, než dětské deprivace či traumata. Také surrealisté přikládali krajině velkou váhu ve vztahu k lidské psychice. Podle nich má způsob utváření krajiny a místo domova na psychiku nejméně stejný vliv jako výchova.¹³

---

¹¹NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci*, s 6/8.

¹²Tamtéž, s. 13.

¹³CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*, s. 160.

1 Vantroky

Jako první místo jsem zvolila část našeho domu. Náš dům je zajímavý tím, že se jedná o bývalý mlýn. Konkrétně jsem si ke své práci zvolila vantroky, tedy betonový prostor nad mlýnským kolem. Je to jedno z mých nejoblíbenějších míst a mám k němu tedy velmi kladný citový vztah. Přístup na vantroky není úplně jednoduchý. Člověk musí jít po tenké hraně se zábradlím. Toto místo mě lákalo již k dětským hrám, nejsilněji jsem k němu však přilnula při lockdownu 2020/2021, kdy jsem se zde učila, nebo kreslila.

1.1 Historie

Mlýn patří mojí rodině od roku 1931. Funkční byl ovšem pouze do 31. července 1951, kdy byla činnost mlýna zastavena,¹⁴ a jako přebytečná mlýnská kapacita byl mlýn určen k likvidaci.¹⁵

Ze samotného vybavení mlýna se tak tedy bohužel nezachovalo téměř nic. Můj pradědeček Josef Vrabec plánoval mlýnské prostory přestavět na obytné, což mu ovšem bylo také tehdejším režimem znemožněno zabavením veškerého nashromážděného stavebního materiálu.

K přestavbě mlýnských prostor tedy nikdy nedošlo, z místností se staly pouhé dílny a pracovny, nikoliv obytné prostory. Zachovaly si díky tomu však své kouzlo. Ze samotného mlýna se zachovaly pouze vantroky a mlýnice. Betonové vantroky, které se nacházejí na našem domě, byly dokončeny 26. srpna 1941. Před nimi se zde nacházely vantroky dřevěné.¹⁶

1.2 Moje prožívání

Vantroky mě lákaly již od předškolního věku, ovšem tehdy se můj zájem o toto místo nesetkal s nadšením mé rodiny. Cesta na vantroky je pro dítě nebezpečná. Vantroky si pro mě od dětství zachovaly atmosféru napětí a dobrodružství. Jako zakázané místo jsem je

---

¹⁴RA, Zápis o demolici mlýna ze dne 19.08.1957.

¹⁵RA, Výměr č. 532/21/1/58 ministerstva výkupu ze dne 21.1.1958.

¹⁶RA, Zápisy Josefa Vrabce.

vnímala i v dospělém věku. Vždy jsem se snažila chodit sem tajně a ukrývat se před zraky ostatních. A i poté, co jsem se odvážila být viděna a přestala se ukrývat, jejich atmosféra se v mém vnímání nezměnila. Chvějivý pocit v břiše, příjemné napětí, *nevinný zločin*. Zároveň trochu strach, co se stane, až mě někdo uvidí. Tyto obavy však nikdy nebyly paralyzující, ani mi neznepříjemňovaly pobyt na vantrokách, naopak dotvářejí celkově příjemnou atmosféru. Díky těmto příjemně neklidným pocitům jsou pro mě vantroky místem velice inspirativním a motivujícím. Skvěle se mi tu tvoří nebo přemýšlí. Zároveň je toto místo sympatické i mým kamarádkám, především díky krásnému střešnímu výhledu.

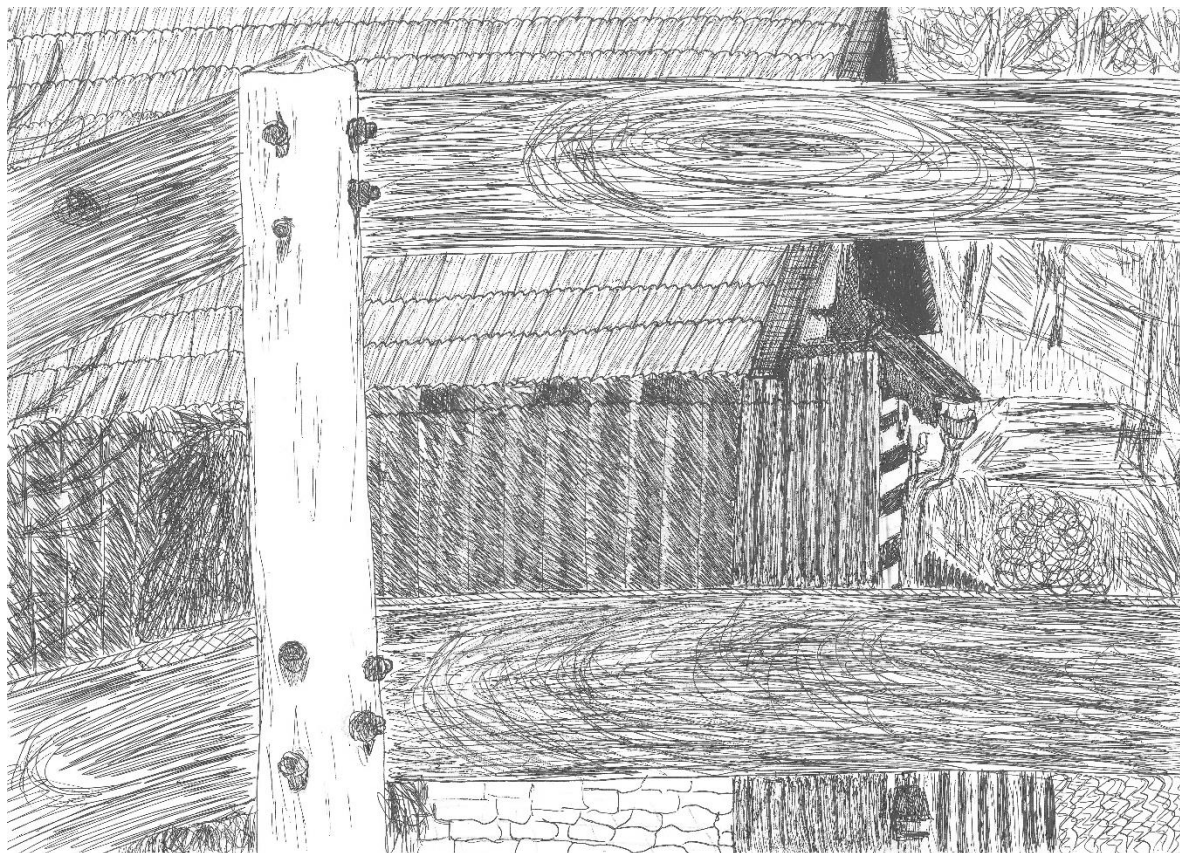
1.3 Vlastní tvorba kreseb

Vantroky byly první místo, které jsem z tohoto cyklu začala kreslit. Tehdy jsem na vantroky ještě chodívala tajně. Proto je zde zaznamenán výhled přes zábradlí, což symbolizuje skrývání. Chtěla jsem si to místo zaznamenat, jelikož mi zde bylo velmi příjemně. Tvořila jsem tu ráda, a tak trochu impulzivně. Líbilo se mi objevovat různé textury a vyjádřit je různými tahy fixu. Snažila jsem se o prudké nebojácné tahy a zaplnění prostoru. Zvolila jsem formát A3, díky sešitu s pevnými deskami, který jsem si bez problému mohla vzít s sebou na náhon. Tvořila jsem téměř celou kresbu přímo na místě po dobu několika dní, první den skicu tužkou, další den fixem a následně dodělávky fixem v teple domova.

Kresba *Skrýš* se následně stala inspirací pro moji bakalářskou práci. Inspirovala jsem se jí a vycházela z ní při tvorbě dalších kreseb tohoto cyklu.

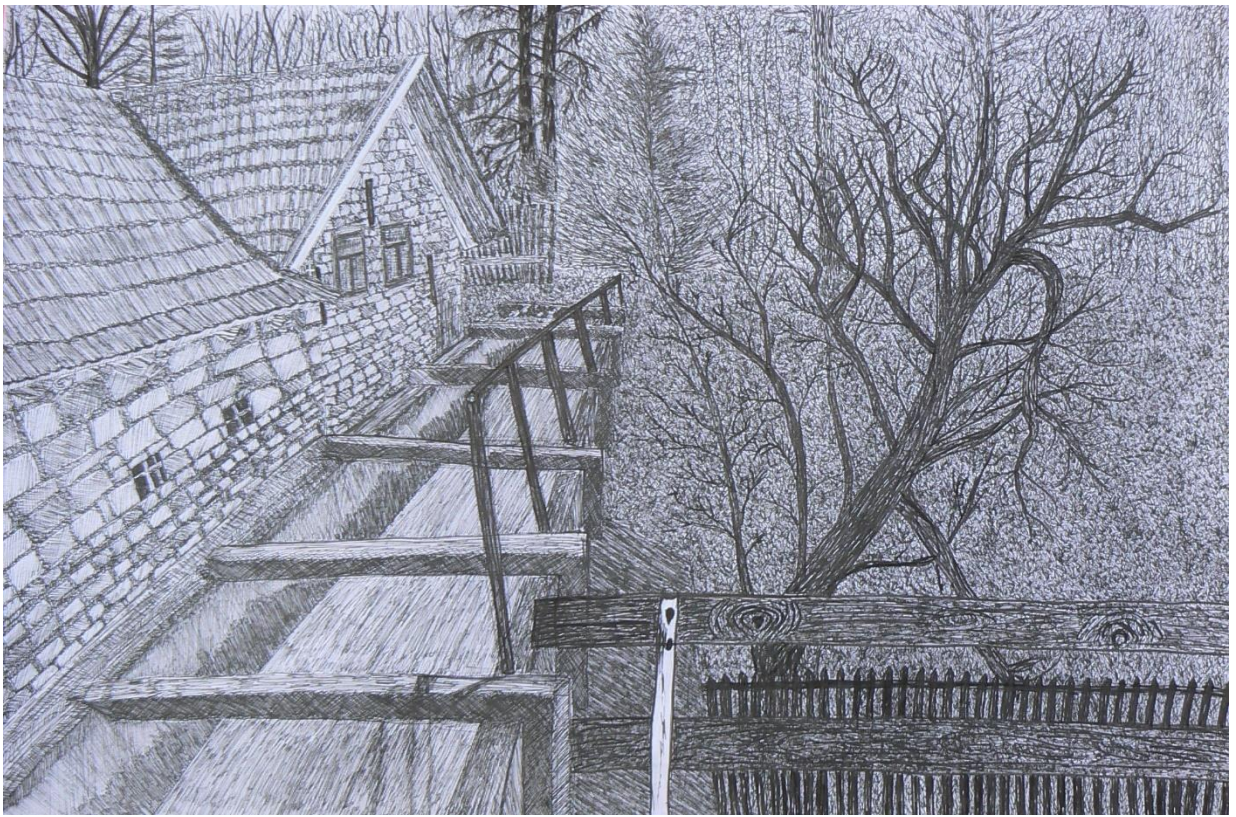
Skicu pro kresbu *Teče voda teče* jsem opět tvořila nahoře na vantrokách, tentokrát pohled na směr, z něhož se přichází. Tvořila jsem na formát A1, což bylo v daném prostoru celkem obtížné. Kreslila jsem zde v několika různých časech po dobu rozdílných ročních období. Nakonec se stalo, že stromy byly pokaždé jinak rozkvetlé. Několikrát jsem dílo přizpůsobila dané změně, ale nakonec, když mi zarostly všechny nakreslené větve, už to nebylo možné a kresbu jsem musela dokončit dle fotografie.

1.4 Kresby

Obrázek 1. Klára Šturcová, *Skrýš*, černý fix, A3, 2020.

Obrázek 2. Klára Šturcová, *Teče voda teče*, černý fix, A1, 2022.

1.5 Miloš Šejn

Jako prvního umělce, který se zabývá tématem prožívání míst, jsem vybrala Miloše Šejna (1947), který obdivuje a objevuje především domácí krajinu severovýchodních Čech.¹⁷ Od počátku 70. let se zaměřuje zejména na prostředí pískovcových skalních měst v okolí Jičina a v Českém ráji.¹⁸

Jeho tvorba je velmi mnohostranná a multimediální. Fotoaparátem a filmovou kamerou již od mládí zachycoval pestrou škálu „objektivních“ záznamů přírody i záznamy akcí, s významnou rolí autorova subjektu. V malbě začínal zachycením skutečné vizuální podoby krajiny, přešel k expresivní formě krajinomalby, následně na techniku olejomalby zanevřel a začal se zajímat o odvážné a netradiční postupy. Zaměřil se více na proces tvorby než na samotný výsledek, důležitý se stal přímý kontakt lidské ruky a těla s krajinou.¹⁹ Chtěl s krajinou žít a dotknout se jí přímo jako archeolog nebo orač.²⁰ Místo olejových barev přešel k používání přírodních pigmentů, které se nacházely přímo na daném místě.²¹ Byl otevřený přírodním procesům, naslouchal jim a ovlivňoval je svou přítomností. Celé tělo umělce se stalo nástrojem vzniku díla.²² Tématu krajiny se Miloš Šejn věnuje do hloubky, například pozoruje a zaznamenává atmosférické změny, či struktury živé i neživé přírody.

Tvorba Miloše Šejna mě oslovila z několika důvodů. Líbí se mi, že autor využívá rozmanitých technik a práce s přírodninami. Zároveň mě oslovil vývoj umělce a jeho posun od „objektivního“ vnímání světa k vyjádření více pocitovému. A nakonec, že Miloš Šejn nezůstává pouze ve výtvarné rovině, ale také napsal několik autorských knih, básní a deníkových záznamů,²³ z čehož je patrné, že toto téma prostupuje celý jeho život.

---

¹⁷ŠEJN, Miloš. *Archivy & kabinety*. Oblastní galerie Liberec, 2012. ISBN 9788085050950 8085050951. s. 7.

¹⁸KESNER, Ladislav. Miloš Šejn, *Býti krajinou*. 1. vyd. Praha: Arbor Vitae a Západočeská galerie v Plzni, 2010. 144 s. bez. ISBN 978-80-86415-70-3, s. 10.

¹⁹ŠEJN, Miloš. *Archivy & kabinety*. s. 8.

²⁰Tamtéž, s. 20.

²¹Tamtéž, s. 8.

²²ŠEJN, Miloš. *ÍHMŇÍ*. Smetana O Gallery, 2021. Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s.r.o. ISBN 978-80-907338-1-7, s. 9.

²³ŠEJN, Miloš. *Archivy & kabinety*. s. 7,8.

Obrázek 3. Miloš Šejn, *Javoří loukou*, acrylic, pigments, materials and charcoal on canvas, 150 x 150 cm, 2017.²⁴

---

²⁴MILOŠ ŠEJN. MILOŠ ŠEJN [online]. Copyright © 2008 sejn [cit. 27.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sejn.cz/works/paintings/written-landscapes-2000-2020>.

Obrázek 4. Miloš Šejn, *By The Maple Brook*, acrylic and pigments on canvas, 300 x 600 cm, installation in House of Art in České Budějovice, 2007.²⁵

---

²⁵MILOŠ ŠEJN. MILOŠ ŠEJN [online].

2 Koupaliště

V tomto cyklu se nevěnuji pouze místům, které mám ráda, ale i těm, které mi nejsou nikterak blízká. Jedno z míst, které nemám příliš v oblibě, je sebranické koupaliště. A to i přes to, že se jedná o lidmi poměrně oblíbené místo ke koupání. Sjíždějí se sem z širokého okolí a po celé léto je zde plno. Koupaliště je obklopeno přírodou, což oceňují především návštěvníci z měst. Musím však uznat, že místo je velmi dobře postaveno ke svému účelu, mě ale nikterak pozitivně neuchvátilo.

2.1 Historie

Koupaliště v Sebranicích bylo postaveno roku 1933.²⁶ Ovšem za 2. světové války se neudržovalo a bylo zničeno.²⁷ S opravami se začalo roku 1972. Za velké účasti brigádníků byla provedena celková betonáž bazénu i zemní úpravy kolem. Stavba se prováděla velmi rychle, takže bylo dosaženo značných úspor nákladů, které byly využity k postavení dřevěných kabin s restauračním zařízením. K dokončení výstavby a obnovení provozu koupaliště došlo v roce 1973. Ke koupališti byla také vybudována široká asfaltová silnice, sloužící zároveň jako parkoviště.²⁸

V současnosti nabízí koupaliště plavecký bazén o velikosti 50x21m se skluzavkou i menší vyhřívaný bazén pro děti. Mimo to také sportovní areál, obsahující 2 kurty na plážový volejbal a fotbal, tenisový kurt i stůl na stolní tenis. K odpočinku a opalování lze využít upravované travnaté plochy u bazénu, k občerstvení restaurační zařízení.²⁹

2.2 Moje prožívání

Za plotem ohraničujícím areál koupaliště se cítím nechtěná. A to jak v létě, kdy koupaliště přetéká návštěvníky, tak v chladnějších ročních obdobích, kdy jsem jediným návštěvníkem já. Tak jako tak se cítím být *výstavní atrakcí*. Mám pocit, že tento areál dává lidem pocit, že

---

²⁶Sebranice u Litomyšle. Historie obce. [online].

²⁷Kolektiv pracovníků obecního úřadu, P. Jaroslav Kopecký, Jaroslav Kučera. *Z historie do současnosti, Obec Sebranice 1999*. s. 7.

²⁸Tamtéž. s.13.

²⁹Sebranice u Litomyšle. Sportovní areál koupaliště. [online].

se na mě mohou dívat a soudit mě. Vytvářet si o mně názor. Když jsem zde mimo sezonu, mám dojem, že se na mě procházející lidé dívají jako na blázna. *Co ta divná holka dělá na prázdném koupališti?* Mám pocit nepatřičnosti, i když se na mě nikdo nedívá. Je to zvláštní nepříjemné zdání, které pocítí každý návštěvník, který přijde sám mimo sezonu. Jako by to bylo místo, kde člověk nemůže být o samotě po zavíračce. I přesto, že je areál volně přístupný, mám pocit, že porušuji nějaká pravidla. Ale na rozdíl od vantrok to zde není příjemné ani dobrodružné. Člověk má i na opuštěném koupališti neustále pocit, že ho sledují cizí oči. Občas je to pravda, jelikož okolo koupaliště prochází hodně lidí různými směry. Nicméně si troufám tvrdit, že tento dojem vytváří právě samo místo a prostředí, nejen procházející lidé. Netvrdím však, že by sebranické koupaliště bylo horší než koupaliště jiná. Domnívám se, že tyto nepříjemné pocity můžeme zažít na každém koupališti. Myslím, že je to problém právě koupaliště, jakožto lidmi vytvořeném venkovním místu ke koupání. Sama takové pocity nezažívám v bazénu nebo u jezera, ale právě na koupališti. Zároveň bych nerada, aby to vyznělo jako můj osobní strach z odsouzení. Troufám si tvrdit, že tomu tak není, jelikož tyto nepříjemné pocity mám spojené s místem, ne s lidmi a zároveň z rozhovorů s přáteli vím, že nejsem jediná, kdo se zde tak cítí. Myslím tedy, že to není problém pouze sebranického koupaliště, ovšem zároveň prostor, ve kterém je umístěno, těmto pocitům trochu nahrává, a to především proto, že je umístěno v údolí. Nad ním se nachází les s cestou, naproti silnice a vedle koupaliště je další cestička vedoucí údolím. Všemi těmito místy prochází poměrně často lidé, přestože je koupaliště na okraji vesnice. Zároveň mi ani nikterak není příjemné procházet se po některé z těchto cest. I při pouhém procházení okolo areálu se cítím být sledována. Vlastně je to takové oboustranné hrozící nebezpečí. Zároveň toto umístění koupaliště chápu. Je poměrně strategické. Okraj vesnice, kolem krásná příroda, údolí... nemám pocit, že koupaliště na kopci uprostřed města by mohlo fungovat lépe. Koupající lidé to tu mají velmi rádi. Pro koupaliště a návštěvníky je hezké být v přírodě. Ale pro člověka, který prochází přírodou a kochá se, to kazí procházku.

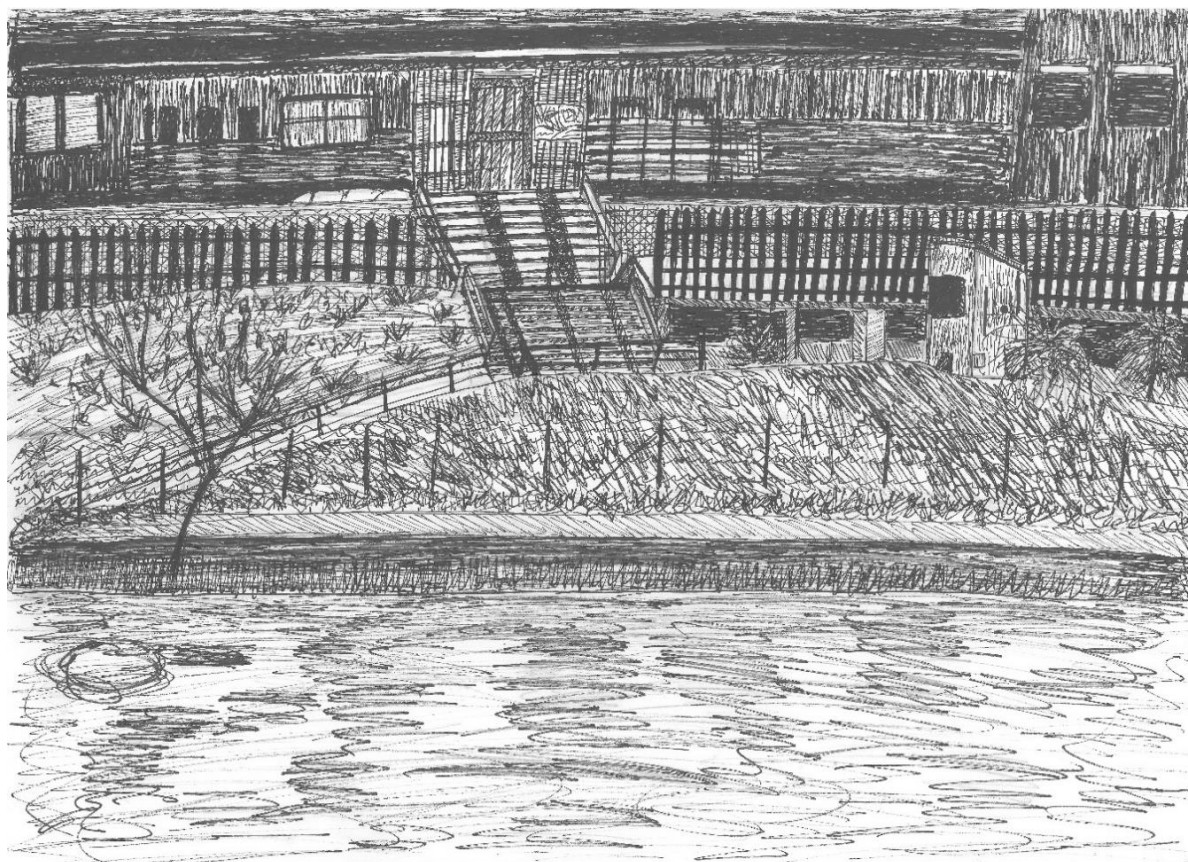
2.3 Vlastní tvorba kreseb

Obrazy s tematikou koupaliště jsem v obou případech kreslila celé přímo na místě. Rozhodla jsem se udělat dva pohledy naproti sobě. Byla jsem zde dva různé časy během jednoho víkendu a vždy jsem se trefila do tréninku fotbalistů na vedlejším tenisovém kurtu, takže se

nedá říct, že bych měla úplně klid. Potvrzuje to výše zmíněná slova o oblíbenosti místa, co se sportů týče. Celkově zde bylo živo a prošlo tudy hodně lidí.

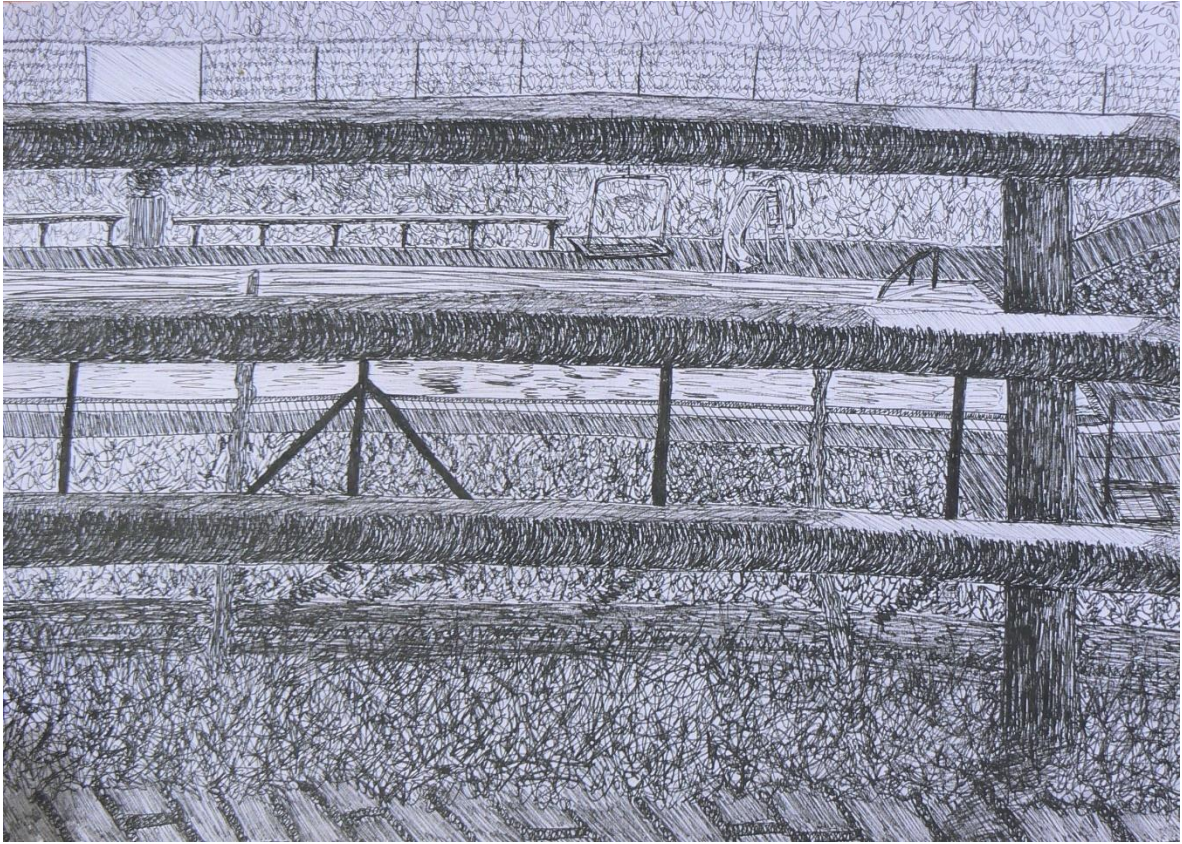
Snažila jsem se tvořit podle toho, co přesně jsem viděla. Cílem i tentokrát však nebylo zachytit přesnou realitu, spíše najít způsob, jak znázornit různé materiály a struktury. První z kreseb *Utopené vzpomínky* se mi tvořila lépe, jelikož jsem pracovala s menším formátem na tvrdých deskách. Díky tomu se mi podařilo mít kresbu tmavší a plnější, s čímž jsem spokojená. U kresby *Na očích všech* jsem si nebyla jistá opakujícími se strukturami v poměrně pravidelných intervalech. Nicméně s výsledkem jsem spokojená, hlavně díky zaplněnosti díla. Tvořilo se mi dobře hlavně proto, že bylo co tvořit, na co se dívat, takže obrazy jsou plné a struktury i přes svou opakovatelnost rozmanité. To je myslím rozdílné oproti ostatním kresbám.

2.4 Kresby

Obrázek 5. Klára Šturcová, *Utopené vzpomínky*, černý fix, A3, 2022

Obrázek 6. Klára Šturcová, *Na očích všech*, černý fix, A2, 2022.

2.5 Andy Goldsworthy

Jeden ze zahraničních autorů, který se věnuje tématice prožívání míst je skotský výtvarník Andy Goldsworthy (1956). Ten se především věnuje Land artu. Významnou část Andyho tvorby představují díla, která časem zmizí, neboť jsou zhotovena z křehkých přírodních materiálů, jež dříve či později podlehnou rozpadu.³⁰ Na vlastní oči je v jejich krátké existenci většinou spatří pouze on sám, kameraman, případně náhodný kolemjdoucí. Důležitou součástí jeho práce je proto zachytit lokaci každého díla, jeho vznik, ale i průběh jeho proměny na filmech nebo fotografiích. Tyto fotografie jsou kolikrát jediným svědectvím o existenci pomíjivého díla. Díla na živo nespátří mnoho lidí také proto, že Andy Goldsworthy pracuje ve volné přírodě na místech, která jsou majetkem soukromníků, jejichž svolení si musí vždy vyžádat. Snaží se odhalovat to, co v krajině bylo přítomno po staletí, ale bylo zakryto nánosy civilizace.³¹

Andy Goldsworthy se velmi úzce napojuje na přírodu a její procesy. Jeho akce jsou vždy vymezeny místem tak, jak jej on sám vnímá a cítí. Sám říká: „*Potřebuji porozumět energii a životu, který proudí krajinou. Je to neuchopitelná věc, která tady je a zase je pryč. Růst, čas, změna, princip proudění v přírodě. O čase se můžeme mnohem víc naučit na břehu řeky. To je můj způsob porozumění věcem. Uvidět něco, co jste ještě neviděli, ale co tam vždycky bylo, jen jste k tomu byli slepi.*“³²

Mě ovšem ve vztahu k mé práci zaujaly jeho skici jednotlivých nápadů, tedy kresby, které dokáže velmi přesně převést do hmatatelné podoby. Mým cílem bylo ztvárnit, co na daném místě prožívám pomocí zachycení samotného místa, zatímco Andy Goldsworthy tvoří objekt charakterizující místo. Na tomto autorovi se mi líbí, že vidíme využití kresby jako prostředku, který je důležitou součástí díla, ale ne samotným výsledkem, a zároveň z jeho děl velmi silně cítím vlivy přírody a ducha místa.

---

³⁰FILIPOVÁ, Marta. *Sochy ztracené v krajině*. Art Antiques. Artantiques media, s.r.o. 2007, č. 10. ISSN 1213-8398.

³¹FILIPOVÁ, Marta. *Sochy ztracené v krajině*. Art Antiques.

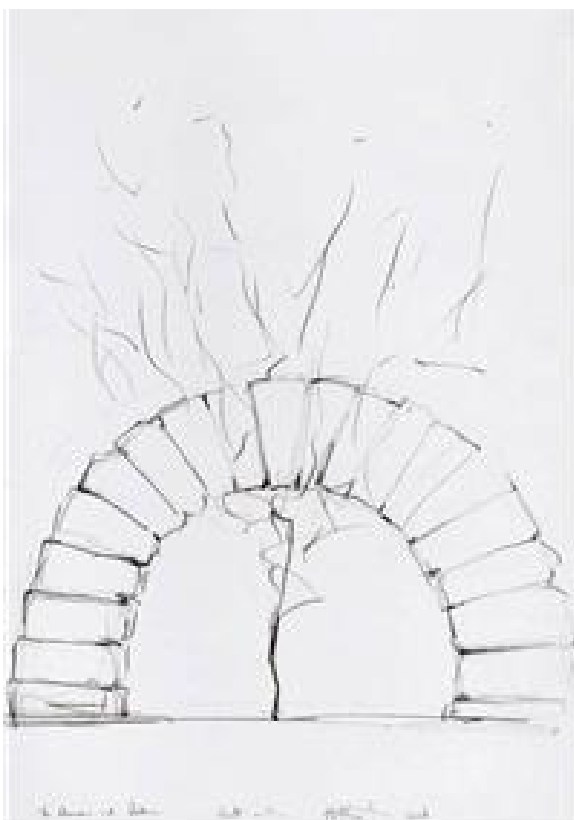
³²BAKOTOVÁ, Kateřina. *Také a picture*. Brno 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce doc. Jan Bružeňák, s. 29,30.

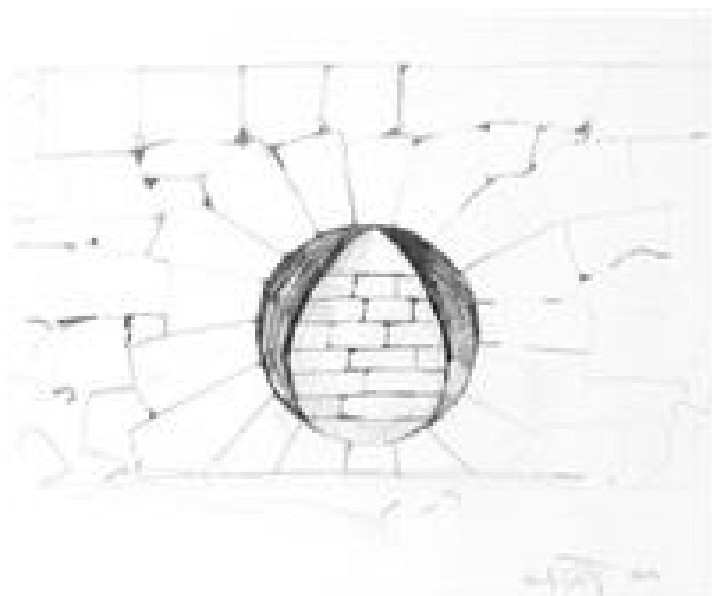
Obrázek 7. Andy Goldsworthy, *Mountain to Cost*, fotografie, 110x100 cm, 1987.

Obrázek 8. Andy Goldsworthy, *Stacked Snow Cone*, Fotografie, 98.5x73.4 cm, 1989.

Obrázek 9. Andy Goldsworthy, *Leaping arch*, kresba tužkou, 55.9 x 38.1 cm, 2009.

Obrázek 10. Andy Goldsworthy, *Cairn in a cairn*, kresba tužkou, 28x33 cm, 2009.³³

---

³³Artnet. Artists – Andy Goldsworthy. [online]. © 2022 [cit. 27.06.2022]. Dostupné z: <http://www.artnet.com/artists/andy-goldsworthy/>.

3 Altán

Turistický přístřešek u kapličky sv. Mikuláše mám spojený se spoustou vzpomínek. Jedná se o místo, na které jsem chodívala s kamarádkami, aniž bych si uvědomovala, jak na mě dané místo působí. On také člověk ve skupině kamarádů vnímá trochu jinak. Cítí se být více v bezpečí. Až díky samotě jsem si uvědomila rušivé vlivy okolí.

3.1 Historie

Obec Sebranice je členem svazku Kraje Smetany a Martinů a společně zúčastněné vesnice jsou propojeny cyklotrasami. Toto odpočívadlo je jednou ze zastávek na cestách na kole tímto krajem.

Turistické odpočívadlo u kapličky sv. Mikuláše bylo vybudováno v roce 2006 za přispění KSM částkou 24.600,- Kč. Obec Sebranice za něj zaplatila 46.483,50 Kč. Patří do majetku Kraje Smetany a Martinů od roku 2011.³⁴

3.2 Moje prožívání

Prostor, ve kterém se pohybujeme, vnímáme obvykle současně všemi smysly. Sluch, který patří mezi pasivní smyslové modality, má nevýhodu v tom, že ho v podstatě není možné z vnímání vyřadit. Dokážeme zavřít oči a nevidět, nebo se nedotýkat, ale nedokážeme zavřít uši a neslyšet.³⁵ A právě zvuk způsobuje v altánu nepříjemnou atmosféru. Altán je totiž postaven moc blízko silnici. Navíc je oficiálně mimo vesnici, tudíž auta projíždějí větší rychlostí, což působí velmi rušivě. Toto umístění poblíž silnice je logické, jelikož se jedná o turistické odpočívadlo pro cyklisty. Ovšem když si tu člověk sedne, nevydrží zde příliš dlouho. K altánu vede kamenitá cestička. Myslím, že by nebylo bývalo na škodu, postavit ho od silnice ještě o kousek dál. Byla by to sice zajižďka pro cyklisty, ale zato by zde příjemně trávili více času.

---

³⁴Emailová korespondence se starostkou obce Sebranice Lenkou Karalovou (nar. 1959) ze dne 15.2.2022.

³⁵MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Útvarem rozvoje hlavního města Prahy, 2013. ISBN 978-80-7467-047-3, s. 175.

Nicméně výhled z odpočívadla je krásný. Louka, les, kamenitá cesta, stromy a keře. To působí velmi příjemně, ale ruch projíždějících auta za zády nikoliv. I přes všechno je ovšem turistický přístřešek poměrně často využíván turisty i místními.

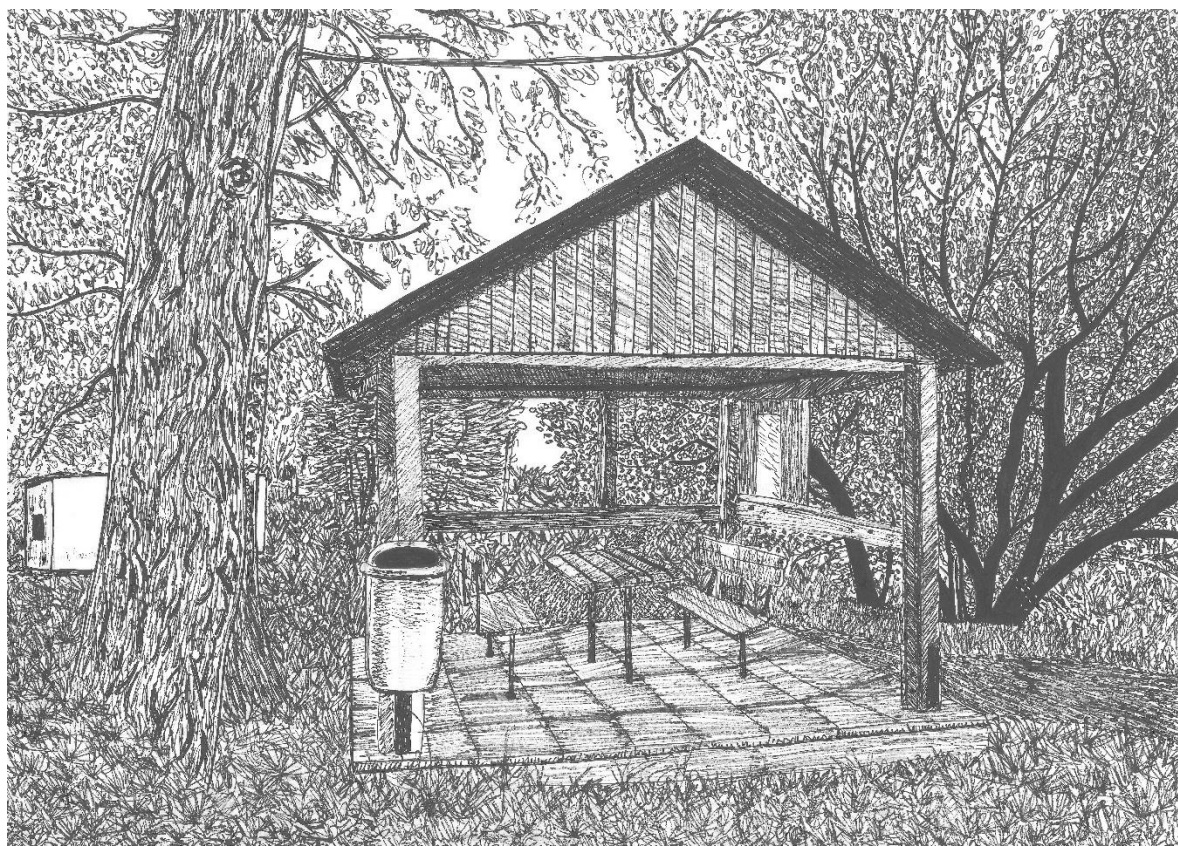
Takovýchto odpočívadel znám nedaleko Sebranic více. Jsou v mnoha dalších vesnicích v okolí, které jsou také členy svazu KSM. Jedno z nich jsme s kamarádkou velice rády využívaly při svých cyklo výletech. Toto odpočívadlo však leží na kraji vesnice, tudíž auta zde jezdí pomaleji a také je na auty i chodci méně využívané silnici. V Sebranicích je altán umístěn na jednom z frekventovanějších tahů do Poličky. Další vesnice má odpočívadla dvě přímo ve svém centru. Ty působí ještě úplně jinak. Člověk zde vlastně ani tolik neočekává soukromí. Zároveň jsou tyto altány ale velmi využívány díky jejich strategickému umístění. Velkým plusem těchto dvou turistických přístřešků je, že mají do poloviny zazděné stěny ze 3 stran. To působí uzavřeněji a člověk se tam může schovat, pokud chce. Náš sebranický přístřešek je ovšem opravdu doslova přístřeškem. Má pouze jednu poloviční stěnu a člověk se v něm nikterak neschová.

3.3 Vlastní tvorba kreseb

Kreslit altán pro mě bylo asi nejtěžší, a to z toho důvodu, že jsem chtěla zachytit celou stavbu, která pro mě byla stěžejní. U koupaliště jsem také vyobrazovala část stavby, a i vantroky jsou součástí domu, ale nikdy mi nešlo především o celou stavbu. Proto pro mě bylo obtížné to udělat tak, abych se nesnažila o celistvé a realistické vyobrazení.

První kresbu *Klidný neklid* jsem celou tvořila mimo místo, podle fotografie. To byla chyba, jelikož mi práce trvala mnohem déle a celkově působí jinak než práce ostatní. Při dalších dílech jsem se tolik nezabývala dokonalostí a více se snažila si užít proces tvorby. Díky tomuto pokusu jsem alespoň zjistila, že je pro mě velmi důležité tvořit díla přímo na daném místě. Kresba *Šum přírody a ruch aut* tedy vznikla již z větší části přímo na místě. Snažila jsem se dodržovat stejnou praktiku jako u kresby *Skrýš*, tedy kreslit pohled přímo z místa, ne to místo. Opět jsem se mohla více zabývat strukturami, a tolik se netrápila nerovnými liniemi, což pro mě bylo mnohem příjemnější. Nepřesné linie vnímám na jednu stranu jako nedokonalost, na stranu druhou jako oprostění od přesnosti a dokonalosti a větší posun k expresnímu vyjádření.

3.4 Kresby

Obrázek 11. Klára Šturcová, *Klidný neklid*, černý fix, A3, 2021/2022.

Obrázek 12. Klára Šturcová, *Šum přírody a ruch aut*, černý fix, A2, 2022.

3.5 David Böhm a Jiří Franta

Mezi další umělce, kterými se inspiroji a vidím v jejich tvorbě podobnost se svým cyklem, jsem zařadila Davida Böhma (1982) a Jiřího Frantu (1978), kteří spolupracují již od roku 2006.³⁶ Zvolila jsem je především proto, že jejich i mým hlavním médiem je kresba, a také díky podobnosti tématu prožívání míst. Toto téma můžeme vidět například v knize *Město pro každého* od Osama Okamury, kterou David Böhm a Jiří Franta doplnili o ilustrace. Tato kniha se zabývá místem, kde člověk žije a co může udělat pro to, aby se mu v něm žilo dobře, což mi připadá jako důležité téma, o kterém se ve své práci zmiňuji. Přesto, že *Město pro každého* popisuje život ve městě, zatímco já se věnuji vesnici, základní myšlenka je důležitá a přítomná v obou případech.

Další propojení s přírodou, můžeme najít v cyklu kreseb *Skoro nic není úplně* z roku 2010, kdy autoři nechali kreslit větve stromů.³⁷ V tomto cyklu za využití technologie a fyzických překážek umělci tematizovali zpochybnitelnou jedinečnost kresby a zaměnitelnost uměleckého rukopisu.³⁸ Autorská dvojice Davida Böhma a Jiřího Franty v českém prostředí ukazuje, že kreslit se dá různými způsoby, prostředky a na rozličné plochy. Výsledkem jejich práce není jen samotná kresba, ale také záznam celého procesu, který je zachycen fotografií, videozáznamem, či slovním popisem.³⁹ Böhm s Frantou využívají kresbu v celé šíři spektra: pořádají performance, budují prostorové instalace, zasahují do veřejného prostoru. Výstupy jejich činností mohou připomínat například graffiti, karikatury, komiks, umění spolupráce i divadelní představení. Důležitý je pro ně mimo jiné tvůrčí dialog, ironie, hravost, ale i vážnost.⁴⁰ Jiří Franta a David Böhm jsou iniciátory procesu.⁴¹ Jinými slovy Jiří Franta a

---

³⁶David Böhm, Jiří Franta. About. [online]. Tomáš Pospiszyl [cit. 23.06.2022]. Dostupné z <https://www.bohmfranta.net/about/>.

³⁷David Böhm, Jiří Franta. Kresba 13 z cyklu Skoro nic není úplně / 2010. [online]. [cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.bohmfranta.net/2010/kresba-13/>.

³⁸Artlist – databáze současného umění: David Böhm. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/david-boehm-2871/>.

³⁹SÝKOROVÁ, Lenka, ed. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*, s. 71.

⁴⁰David Böhm, Jiří Franta. About. [online]. Tomáš Pospiszyl.

⁴¹Artlist – databáze současného umění: Jiří Franta. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-franta-2906/>.

David Böhm netvoří kresby, ale kreslí.⁴² Také se věnují reflexi kresby, vydávají noviny KIX14, které se soustředí na autorský komiks, ilustraci a kresbu.⁴³

Obrázek 13. David Böhm Jiří Franta, kresba 13 z cyklu *Skoro nic není úplně*, 2010.

---

⁴²David Böhm, Jiří Franta. About. [online]. Tomáš Pospiszyl.

⁴³SÝKOROVÁ, Lenka, ed. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*, s. 13.

Obrázek 14. David Böhm Jiří Franta, *Město pro každého*, ilustrace. 2021.

4 Panna Maria

Další z mých oblíbených míst se nachází na kraji lesa nad koupalištěm. Jedná se o sošku Panny Marie, která je umístěna ve vitríně na starém buku rostoucím na kraji lesa. Je to místo poměrně skryté od civilizace, umístěné mezi Sebranicemi a sousední vesnicí Lubnou. Přesto k tomuto místu vede několik cestiček. Před soškou je louka a na ní lavička, patřící taktéž k tomuto místu, na kterou se poutník může posadit a pomodlit se/odpočinout si.

Poprvé jsem na tomto místě byla zhruba ve svých sedmi letech na dětské bohoslužbě s mojí babičkou. Následně jsem zde byla několikrát se svými kamarádkami. Nakonec jsem toto místo občasně navštívila sama. Ovšem moje návštěvnost se intenzivně zvýšila za dob lockdownu 2020/2021.

4.1 Historie

Klidné místo se soškou Panny Marie mi učarovalo. O to víc jsem byla při svém pátrání o původu tohoto místa překvapená, že nejsem jediná.

Historie současné sošky začala v roce 1998, kdy byl v Sebranicích kněz Pavel Glogar. Ten cestou podél lesa chodil pravidelně běhat. Toto místo ho okouzlo a dával si zde přestávky. Po nějaké době sem na mohutný dub umístil obrázek Panny Marie, který dovezl ze svých cest z Turína. Zprvu to bylo spontánní rozhodnutí, pro osobní potřebu modlitby. Později však, když tam obrázek vydržel déle, než P. Pavel Glogar předpokládal, umístil sem sošku Panny Marie Pomocnice. Ta byla vyrobena aspiranty v Sebranicích. Sebranice totiž po dlouhou dobu byly místem, kde se mladí kluci připravovali na kněžské povolání. Při této přípravě byla snaha také kluky vyučit různým řemeslům. Proto se zde jednou učili odlévat sošky, z nichž jedna od Josefa Vybíhala byla umístěna na toto místo. Dřevěnou vitrínu pro ni poté udělal Pavel Pohorský⁴⁴. Později se sem chodili také aspiranti modlit růženec.

Pavel Glogar však nebyl prvním, kdo si toto místo vybral za vhodné k modlitbám. Již před ním sem chodil další sebranický kněz Jaroslav Mikeš. Ten se cestou k tomuto místu chodil procházet a modlit růženec. Proto si vyrobil malý křížek z větviček, který připevnil na stejný

---

⁴⁴ Rozhovor s Pavlem Glogarem (nar. 1963) ze dne 29.01.2022.

strom, na kterém se nachází soška Panny Marie Pomocnice.⁴⁵ On sám se domnívá, že o jeho nenápadném křížku nikdo nevěděl, ovšem moje maminka mi řekla, že si tohoto křížku všimla při práci na vedlejší louce patřící její rodině.

Jak už jsem zmínila, P. Pavel Glogar to dělal pouze pro svoji duchovní potřebu. Ovšem místo bylo lidmi objeveno a postupně ho začali samovolně navštěvovat. Sám zakladatel byl překvapen, když se před soškou objevila květinová zahrádka a lavička⁴⁶. O zahrádku se starala paní Marie Zamykalová a první lavičku postavil pravděpodobně Jindřich Jílek⁴⁷.

Po čase se zde začaly konat dětské májové bohoslužby, vždy k 24. květnu. Účast na nich byla hojná, kolem 30 až 40 lidí.⁴⁸ Celkově si místo získalo velkou oblibu a staralo se o něj mnoho lidí, především manželé Kulhaví. Ti také nechali opravit původní lavičku. Novou lavičku se železnou podpěrrou vyhotovil Jan Rejmon. V poslední době však zájem o místo upadá. Les zarůstá a starý buk zmírání⁴⁹.

I tak má však místo jedinečnou atmosféru. O uchvácení tichem, klidem a příjemných pocitech se při mých rozhovorech zmínili všichni zúčastnění – P. Pavel Glogar, P. Jaroslav Mikeš, Marie a František Jílkovi, Ludmila Kulhavá i moje maminka a babička, kteří byli zdrojem mých informací.

4.2 Moje prožívání

Místo Panny Marie považuji za posvátnou krajinu, jelikož na mě působí duchovně a má hluboký přesah. Působit duchovně znamená vzbuzovat pocity a myšlenky, které vedou k hlubšímu zamyšlení se nejen nad duchovními věcmi, ale ke spojení s nadosobní oblastí. Pocity, které v nás duchovní krajiny vzbuzují jsou jedinečné, neopakovatelné a vázané na určité místo.⁵⁰ Posvátná krajina, a tedy i toto mé místo, je místem intimním. Patří k ní

---

⁴⁵Rozhovor s Jaroslavem Mikešem (nar. 1953) ze dne 29.01.2022.

⁴⁶Rozhovor s Pavlem Glogarem.

⁴⁷Rozhovor s Ludmilou Kulhavou (nar. 1941) ze dne 29.01.2022.

⁴⁸Rozhovor s Marií Jílkovou (nar. 1951) a Františkem Jílkem (nar. 1950) ze dne 28.01.2022.

⁴⁹Rozhovor s Ludmilou Kulhavou.

⁵⁰CÍLEK, Václav. *Posvátná krajina: Esej o místech, silách a dracích*. Malvern 2014. ISBN 978-80-87580-72-1, s. 15.

poutnická osamělost, zamyšlené soukromí a bezpečí a klidné pozadí pro duševní rozjímání. Tedy prostředí, které neruší a napomáhá.⁵¹ Často je kombinací místa veřejného a soukromého. Na veřejných místech se něco odehrává, zatímco na místech soukromích něco dozrává.⁵² Důležitější jsou malá místa, se kterými souzníme než velká poutní místa, kde se cítíme být pouhým návštěvníkem.⁵³

To místo mám ráda už od mala, kdy mě sem babička brala na dětské májové mše. Je v přírodě, u lesa a pole, skryté před zraky lidí. Navíc část přilehlého pozemku patří mým prarodičům, takže mám toto místo spojené i s rodinou. Místo je mi blízké i tím, že jsem věřící člověk a tady cítím klid na modlitbu. Člověk je zde většinou sám. Ještě nikdy jsem tu nikoho mimo mši nepotkala. Je zde až neuvěřitelný klid a ticho. Občas zazpívají ptáčci, sem tam je slyšet strakapouda. Díky odlehlosti od vesnice tu nejsou slyšet téměř žádné další zvuky.

U tohoto místa jsem jako u jediného vnímala i příchozí cestu lesem. Úzká cestička prodírající se houštím do stoupajícího kopce má své kouzlo. Je odlehlá od vesnice a využívá se téměř výlučně k navštívení sošky Panny Marie. V tuto chvíli je pro mě prožitek cesty součástí prožitku objektu. Cesta je zde přípravou na cíl a prožitek z cesty přípravou na prožitek v cíli. Cesta zpět je poté časem jakéhosi usazení prožitku z cíle.⁵⁴

Dovolím si tvrdit, že toto místo bylo duchovní již před umístěním sošky Panny Marie. Cítil to P. Pavel Glogar, který zde sošku umístil, i P. Jaroslav Mikeš, který chodil se na stejné místo modlit.

4.3 Vlastní tvorba kreseb

Kresbu *Pod ochranou* jsem z větší části kreslila přímo na místě. Bylo jednoduché vybrat, z kterého úhlu toto místo nakreslím. Více jsem se ale zamýšlela nad správnou kompozicí, a to i proto, abych zachytila co nejvíce zajímavých částí a různých větví. Celkově myslím, že zachytit sošku Panny Marie svým osobitým způsobem se mi podařilo. *Duševní pohoda*

---

⁵¹MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*, s. 171.

⁵²CÍLEK, Václav. *Posvátná krajina*, s. 17.

⁵³CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*, s. 214.

⁵⁴MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*, s. 53.

vznikla technikou suché jehly do předmětu Grafika II. Snažila jsem se o vyrytí různých struktur, aby mi jednotlivé části při tisku nesplývaly, což se mi na určitých místech podařilo, a tam kde ne, myslím, že to neubírá výslednému dojmu.

4.4 Kresby

Obrázek 15. Klára Šturcová, *Pod ochranou*, černý fix, A3, 2022.

Obrázek 16. Klára Šturcová, *Duševní pohoda*, suchá jehla, A5, 2022.

4.5 Pavla Gajdošíková

Pavla Gajdošíková (1980) se ve svých kresbách, malbách a instalacích často dotýká otázky architektury jak ve smyslu zachycení architektonických forem, tak také z hlediska uchopení obytného prostoru, který každodenně obýváme. Ve svých pracích rozebírá i obecné vlastnosti architektury a městského urbánního prostoru. Svoje kresby plní všedními fragmenty domácnosti a předmětů, s nimiž sdílí svůj prostor.⁵⁵ Zabývá se jak samotnou architekturou – exteriérem i interiérem, tak i tzv. životním prostorem, který obýváme a subjektivně prožíváme.⁵⁶ Jak zásadní je pro autorku fenomenologická otázka vnímání architektonických forem kolem nás ukazuje například její série maleb z roku 2010, v nichž zachytila modernistickou architekturu v okolí svého bydliště. Pavla Gajdošíková ovšem nepracuje pouze s médiem kresby a malby, ale také s videem a animací.⁵⁷

Pavla Gajdošíková pro mě byla velkou inspirací hlavně díky médiu kresby a tématu interiéru domova a soukromí. Toto téma můžeme vidět především v rozsáhlém souboru kreseb, z let 2005–2019, jež se skládá z tří cyklů s názvy Zírám do rohu, Skrumáže a Osobní archiv. Velmi mě zaujal cyklus Zírám do rohu, který mi byl inspirací při mých prvních kresbách, zaměřených na prožívání. Tento cyklus zobrazuje jakýsi archiv autorčiných osobních věcí. Kresby popisují předměty, k nimž má hluboký citový vztah, odrážejí postupné přestavování, hledání správného místa pro jednotlivé věci, ale také nalézání a znovu ztracení jistoty, domova, či úkrytu. Každý člověk je svým způsobem závislý na určitých předmětech či místech, na něž si vytváří citové vazby.⁵⁸

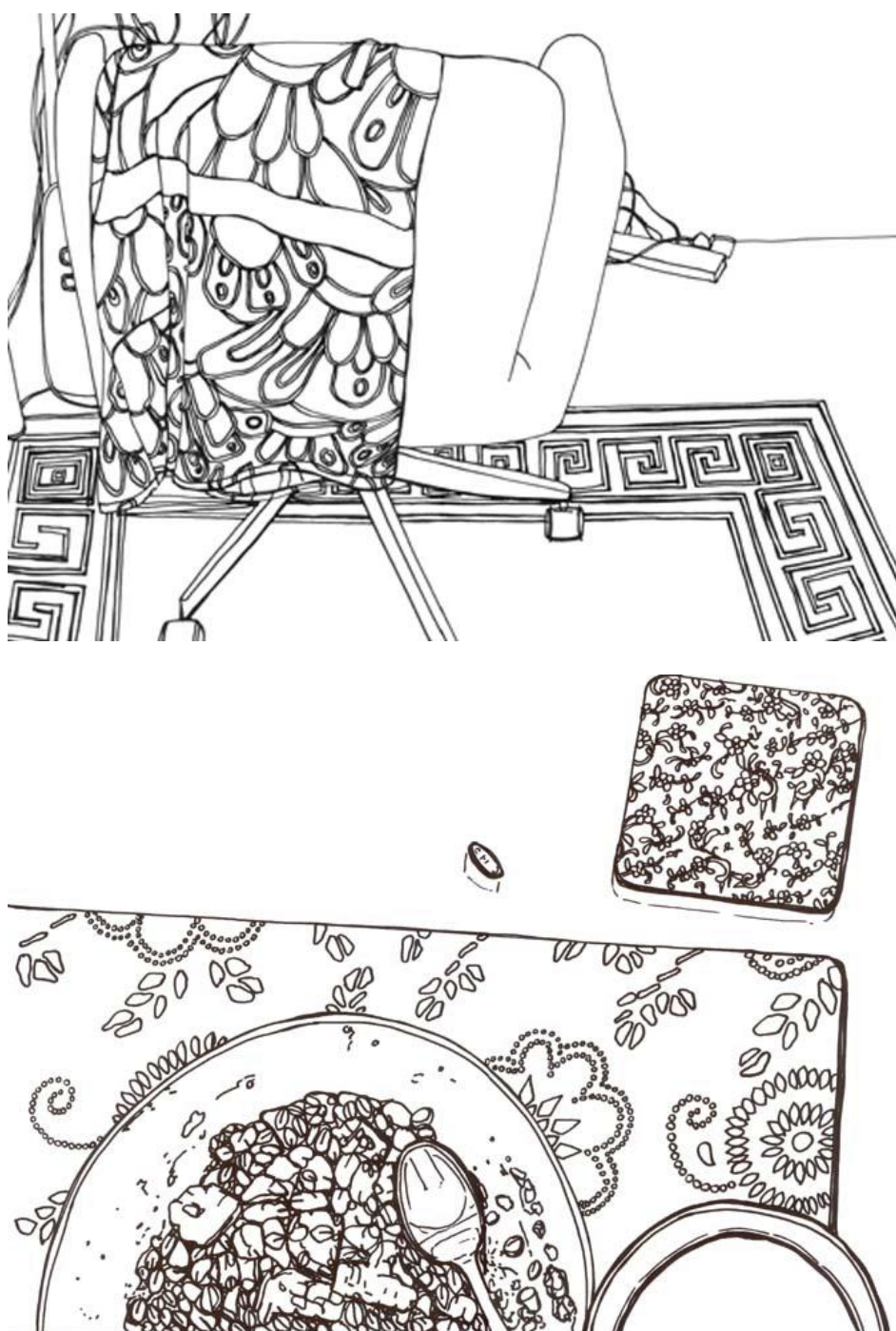
---

⁵⁵SÝKOROVÁ, Lenka, ed. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*. Viktor Čech, Pavla Gajdošíková. s. 126.

⁵⁶Tamtéž, s.97.

⁵⁷Artlist – databáze současného umění: Pavla Gajdošíková. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/pavla-gajdosikova-3859/>.

⁵⁸GAJDOŠÍKOVÁ, Pavla. *Fenomén architektury ve vlastním uměleckém a pedagogickém díle*, Pedagogické implikace, s.36-38.

Obrázek 17. Pavla Gajdošíková, kresby ze série *Zírám do rohu*, fixa na papíře, 2007–2009, foto: archiv autorky.⁵⁹

⁵⁹Pavla Gajdošíková. I am staring at the corner. [online]. [cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <http://www.pavlagajdosikova.com/index.php?/projects/i-am-staring-at-he-corner/>.

5 Proč právě tato místa

Místa do tohoto cyklu jsem se snažila vybrat tak, aby měla něco společného. Zvolila jsem tedy místa, která jsou venku, ale je v nich vidět zásah člověka. Náš dům, koupaliště i altán člověk postavil, k lesu umístil sošku Panny Marie. Nápadů na místa jsem měla více, ale nakonec jsem zvolila pouze tato čtyři, aby držela více jako celek. Všechna tato místa jsou totiž umístěna jedním směrem na trase od našeho domu. Myslím, že místa mimo trasu by mohla působit na sílu, nezapadla celkově do komplexu.

Tuto trasu jsem hojně využívala na mé lockdownové procházky. Úmyslně jsem ji směřovala od vantrok k soše Panny Marie, a cestou mýjela koupaliště i turistické odpočívadlo. Při vnímání těchto míst jsem si uvědomovala své kladné i negativní emoce, ale nepřikládala jsem jim nijak velkou váhu. Těmito pocity a jejich vlivem na mě samotnou jsem se začala zabývat až později, při návrhu na bakalářskou práci.

5.1 Paměť místa a vzpomínky

Paměť nám umožňuje identifikaci s místem, domovem, a tedy i se sebou samým. Je potvrzením naší identity nejen v subjektivní rovině jedince, ale i v širším společenském významu.⁶⁰

Nositelem paměti může být v podstatě vše. Význam určité paměťové informace je často plně subjektivní, nesouvisející s objektivní společenskou hodnotou. Nositel paměti může být věc, která není z uměleckohistorického hlediska nijak cenná, dokonce nemusí být ani považována za krásnou. Stejně tak uměleckohistorický cenný objekt vůbec nemusí být nositelem paměti, ale pouze prázdnou schránkou. Míra významu paměti v předmětu tedy není závislá na kvalitách materie samotné. Podstatné jsou myšlenky, obrazy či sdělení, které vyvolává, stejně tak jako hodnota našich vzpomínek, které rovněž nejsou otázkou krásy či příjemnosti. Nepříjemné a bolestné vzpomínky se snažíme potlačit, stejně jako věci, které tyto vzpomínky vyvolávají, nebo jsou jejich součástí. Naopak tam, kde je předmět součástí paměti, bývají vzpomínky v rozporu a krásou, ba dokonce nejvzácnější stopy se nacházejí v prostředí zdánlivě ošklivém. Někdy se těžko zbavujeme předmětu či domu, přestože již není

---

⁶⁰MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*, s. 47.

krásný nebo užitečný, protože s ním máme spojené vzpomínky, které bychom mohly ztratit, což je pro nás v danou chvíli cennější.⁶¹

Význam a existence paměti místa není empiricky prokazatelný jev. Význam paměti místa však není závislý na důkazu existence či neexistence – spočívá především v hledání této paměti. A to i ve chvílích, kdy nenalezneme, co jsme hledali, nebo co jsme se domnívali, že hledáme. Význam se nachází v procesu hledání, ve víře v existenci paměti místa, i kdyby měla být pouhým symbolem. Symbolem kontinuity lidského konání i existence života a světa jako celku.⁶²

Člověk je doma v jedné krajině, protože se k ní vážou vzpomínky. A vzpomínky jsou jednou z krásných věcí, které potřebujeme. Možná, že to, jak máme rádi krajinu i lidi kolem sebe, ovlivňují více, než si někdy uvědomujeme.⁶³ I malé vzpomínky na tuto krajinu jsou pro nás důležitější, než velké vzpomínky z jiných míst. Přesto ale potřebujeme navštěvovat i jiná místa, jezdit do ciziny a srovnávat různé krajiny. Potřebujeme poznat malost domova a uvědomit si, kam patříme.⁶⁴

5.2 Moje vzpomínky

Ke všem mým vybraným místům se pojí nějaké mé vzpomínky. Přesto u každého místa mají jiný význam. U vantrok ráda vzpomínám na dětství a tvořivý čas strávený při pandemii. Vzpomínky na to, kdy jsem místo ukázala někomu dalšímu pro mě nejsou nijak cenné. Vliv vzpomínek z dětství na vnímání místa je značný a nepopíratelný, ostatní vzpomínky ve vztahu k vnímání nikterak důležité nejsou.

U koupaliště mám velmi kladné vzpomínky na druhý stupeň základní školy, kdy jsem zde strávila několikrát celé léto se svými přáteli. Tyto vzpomínky však nemají žádný význam k mému vztahu k místu. Paradoxně ho vnímám negativně i po tom, co jsem zde zažila tolik pěkných chvil a nemám odtud žádnou vysloveně nepříjemnou vzpomínku.

---

⁶¹MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*, s. 43/44.

⁶²Tamtéž, s.51.

⁶³CÍLEK, Václav; DOSTÁL, Ivo; ŠTĚPÁNEK, Václav. (eds.) *Krajiny srdce*. Praha: Novela bohemika, 2016. ISBN 978-80-87683-58-3., Petr Čemáček s. 43.

⁶⁴CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*, s. 214.

Do altánu jsem často chodila s kamarádkami a toto místo mám spojené pouze s nimi. Poté, co jsem se s jednou z nich přestala bavit, utvořila jsem si k místu více negativní vztah. Zde moje vzpomínky mají určitou roli, při vnímání místa je nedokážu tak úplně potlačit. Nicméně při této práci jsem se jejich prosakování snažila vyhnout. Pokusila jsem se na místo podívat více objektivně, podle toho, jak se tam cítím v danou chvíli, bez dřívějších zážitků. Nemyslím si totiž, že moje vzpomínky jsou důvodem mé kritiky místa.

S bývalou kamarádkou jsem byla i u sošky Panny Marie, ovšem toto místo s ní nijak spojeno nemám. Domnívám se, že rozdíl je v tom, že v altánu sedí člověk raději s více lidmi, zatímco u místa na modlitbu je žádoucí klid. A také proto, že u sošky jsem byla mockrát před ní i po ní. Mám zde vzpomínky celkově na babičku a na májovou dětskou mši. Vzpomínám si také na několik zážitků spojených s akcemi naší farnosti. Ale myslím, že tyto vzpomínky nemají zásadní vliv. Místo působí duchovně i bez jakýchkoliv vzpomínek.

Ke všem vybraným místům se tedy pojí nějaké mé vzpomínky, které jsou často propojené i s dalšími lidmi. Přesto ale mají pokaždé jiný význam ke vztahu k vnímání. A myslím, že vzpomínky nejsou to nejdůležitější, čemu se máme na daných místech věnovat, ale zároveň je dobré uvědomovat si jejich existenci a vliv. Při své práci jsem se snažila přistupovat z hlediska více objektivního, vázaného na místo, ne na mě a mé vztahy.

5.3 František Skála

František Skála (1956) je členem skupiny Tvrdohlaví a zakládajícím členem skupiny BKS. Svou tvorbu chápe jako lidsky zmanipulovanou tvořivost samotné přírody. Se směsí humoru a vážnosti, ironie a úcty, monumentality a jemné citlivosti vytváří většinou variace na přírodní objekty. Vedle citlivé komunikace s přírodou však reflektuje svými díly i jiné oblasti lidského života, jako na př. tvorbu a zpracování umělých hmot.⁶⁵ Rozsah jeho kreativních aktivit je neobyčejně široký. Vedle výtvarného umění (kresby, malby, ilustrací grafiky a sochařství) se věnuje rovněž hudbě, zpěvu, divadlu a dalším performativním uměleckým oborům.⁶⁶ Ke své tvorbě používá nalezených předmětů, úlomků a přírodnin, ze

---

⁶⁵Artlist – databáze současného umění: František Skála. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/frantisek-skala-139/>.

⁶⁶František Skála: Umění jako potěšení ze hry. Česká galerie. [online]. Copyright © 2021 České galerie. [cit. 20.06.2022]. Dostupné z: <https://ceskegalerie.cz/cs/recenze/frantisek-skala-umeni-jako-poteseni-ze-hry>.

kterých vytváří rozmanitá díla.⁶⁷ Z přírodních pigmentů vytvořil například cyklus fantastických apokalyptických krajin s motivy katastrofických dějů. V roce 2019 procestoval Austrálii. Fascinovaly a inspirovaly ho přírodní krásy i kultura původních obyvatel a jejich malby pod skalními převisy. Nasbíral vzorky pigmentů, z nichž vznikly jakési mapy krajiny, zemní a zvířecí božstva, organické utváření světa, mnohdy přecházející do struktur. Následně se začal věnovat hledání a sběru přírodních pigmentů i v české a slovenské krajině.

Tématu přírody se František skála věnoval již dříve. Například v grafickém cyklu *Obři*, kde personifikoval sílu přírody v duchu romantických tradic do nadpřirozených bytostí a paranormálních jevů.⁶⁸ Vedle toho doprovodil také dvě populární přírodovědné knihy z produkce nakladatelství Mladá fronta, totiž *Planeta Země* (1984) a *Život* (1987). I do oblasti odborně naučné ilustrace dokázal Skála vnést svůj osobitý přístup, založený na zobrazení příběhu jemným humorem.

František Skála je pro mě inspirací nejen díky jeho malbám s pigmenty, ale především v cyklu kreseb *Krajina z bezčasí* zejména proto, že jeho kresby ve mně vzbuzují silné pocity, přesto že se nejedná o přesné realistické vyobrazení. Líbí se mi ta jistá míra abstrakce i realističnosti, kterou díla obsahují a také jejich dynamičnost. Tyto kresby jsou přesně příkladem toho, co bych ukázala dětem při zadání tématu prožívání míst, jelikož jsou zde zachyceny emoce v kombinaci s abstraktním pojetím.

---

⁶⁷ArtMap. Ruprecht von Kaufmann, František Skála – Krajiny snů / Dreamscapes. [online]. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artmap.cz/ruprecht-von-kaufmann-frantisek-skala-krajiny-snu-dreamscapes/>.

⁶⁸ArtMap. František Skála – Obrazy ze mě. [online]. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artmap.cz/frantisek-skala-obrazy-ze-me/>.

Obrázek 18. František Skála, *Krajina z bezčasí*, digitální tisk na plátně, 2004.⁶⁹

---

⁶⁹František Skála. Kresba – František Skála. [online]. Copyright © 2011 [cit. 22.06.2022]. Dostupné z: <https://www.frantisekskala.com/cs/veci/kategorie/75/79/80.html>.

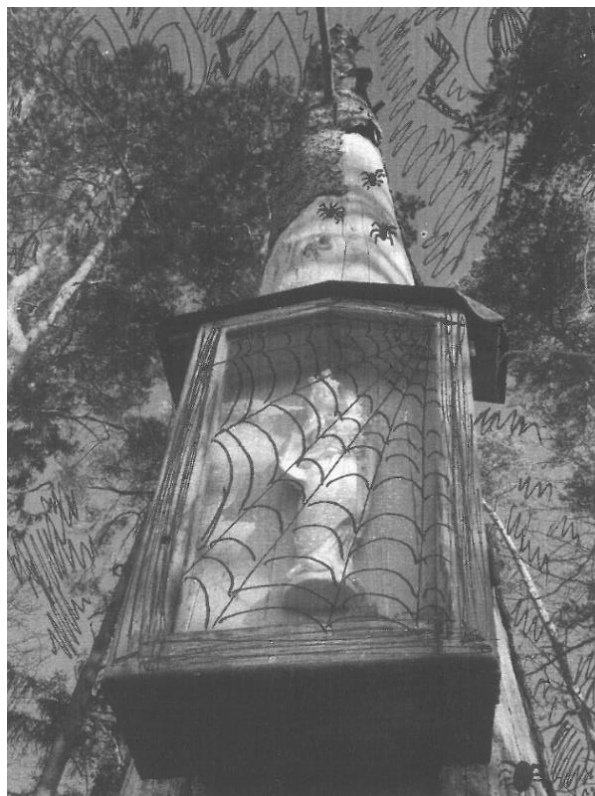

6 Tematická řada

6.1 Proč je téma prožívání míst důležité ve výtvarné výchově

Vztah obyvatel k jejich bydlišti je pro kvalitu jeho podoby zásadní. Pocit sounáležitosti, sepětí až ztotožnění obyvatel s životem svého bydliště a sociální angažovanost jsou pro fungující sídlo nezbytné.⁷⁰ Člověk je nedílnou součástí prostředí a pokud na to zapomíná, dochází k odcizení a k rozvrácení prostředí.⁷¹

Dlouhodobě prospívají jen ty krajiny, které mají lidé rádi. Ale bez básníků a výtvarníků bychom na to jen tak nepřišli.⁷² Výchova uměním je dnes zapotřebí více než dřív. Krajina domova je umělecké dílo, sloužící jako základ naší výchovy a dává nám naši identitu. Pouze pokud ho pochopíme, můžeme se tvořivě podílet na jeho dějinách.⁷³ Není to o návratu do dětství a šťastných chvílích

Obrázek 19. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

v přírodě, ale o základech, na kterých se staví budoucnost.⁷⁴ Na místech bývá něco od přírody a něco od lidí. Něco stálého i něco proměnlivého, což oslovuje každou dobu jejím vlastním způsobem.⁷⁵ Vnímáme přes sebe, máme své vnitřní pocity. Ovšem některé věci přichází zvenčí, odjinud, byť skrze nás. Duch místa však není jen pouhý vnitřní pocit. Je to něco, co nějak, svým vlastním jedinečným způsobem může cítit každý člověk.⁷⁶ Od dávných

⁷⁰MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*, s. 33.

⁷¹NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci*, s. 23.

⁷²CÍLEK, Václav. *Krajiny srdce*, s. 11.

⁷³NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci*, s. 202.

⁷⁴CÍLEK, Václav. *Krajiny srdce*, s.11.

⁷⁵CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*, s. 215.

⁷⁶Tamtéž, s. 120.

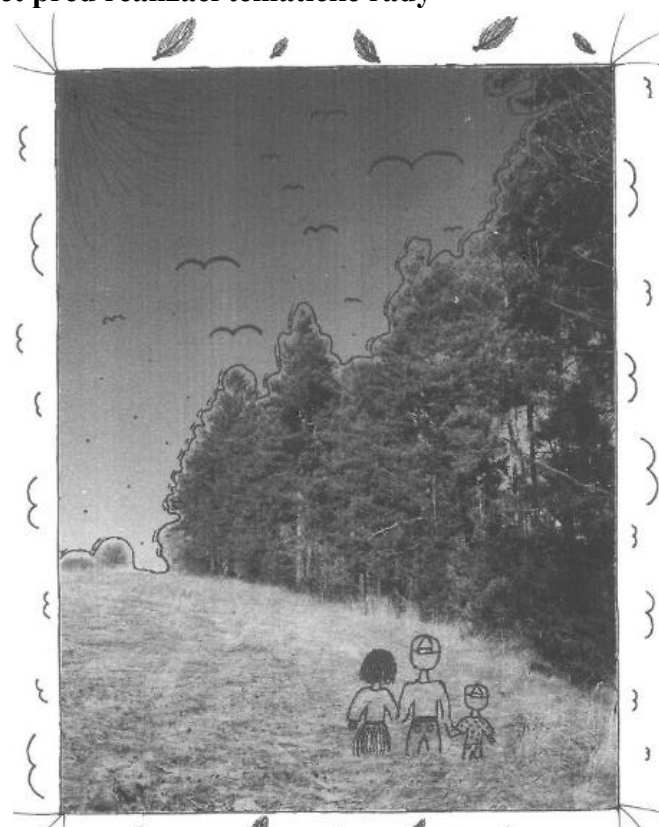
dob byl duch místa považován za konkrétní skutečnost, s níž se člověk setkává tváří v tvář a s níž se musí vyrovnávat ve svém každodenním životě.⁷⁷

Stejně jako do člověka, se i do místa můžeme zamilovat na první pohled. Často je však nezbytné se vracet, pozorovat a sžívat se. Navštěvovat místa v různých ročních i denních dobách, či ve chvílích, kdy náš zrak ztrácí jasná měřítká, tedy za šera, tmy nebo mlhy. Některá místa svou pravou krásu zjevují třeba jen na několik hodin ročně.⁷⁸

6.2 Trocha teorie, aneb co je dobré vědět před realizací tematické řady

Každý žák má zcela jiné „základy“ výtvarné výchovy, ať už jde o ovládnutí konkrétních dovedností, nebo činnosti, které výtvarná výchova nabízí.⁷⁹ Nic nevidíme stejně. Je důležité žákům ukázat, že je to dobře, že každý vnímá věci trochu jinak, po svém. To je ve škole někdy těžké, nemají moc příležitostí se s tím setkat v dalších předmětech. Vidět po svém je odvahou. Znamená to používat postupy, které umožňují hravá řešení. Žáci stále očekávají, že se dozvědí něco podstatného, co z nich tuto zodpovědnost sejme.⁸⁰ Vybrat si z nabídnuté látky vlastní pojetí tématu, pochopit myšlenku, rozvinout zadání, vytvořit něco, co zde dosud nebylo, předložit výsledky své práce ostatním,

setkat se s jejich reakcemi a adekvátně je přijmout a zpracovat, ztotožnit se se svou výpovědí, to jsou procesy a situace, v nichž žák vždy znovu definuje a ověřuje svoje schopnosti.

Obrázek 20. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

⁷⁷NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci*, s. 5.

⁷⁸ČÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*, s. 215.

⁷⁹KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy*, s. 7.

⁸⁰Tamtéž, s. 77/78.

Výtvarná výchova nám pomáhá se sebezpoznáním a definováním žáka jako proměnlivé a aktivní bytosti.⁸¹ Dále umožňuje žákům nahlédnout do dynamiky jejich vlastního tvůrčího procesu, což je jedním z jejich nezastupitelných cílů. Tato dynamika je odhalována slovní reflexí a experimentací s různými materiály a technikami, nikoliv pouze tvůrčí činností žáka. Právě dialog žákovi umožňuje se ujistit, že jeho řešení odpovídá zadání, a zároveň je srozumitelné a přijatelné pro diváky. Porovnáním s ostatními zjišťujeme, že nalezení našeho řešení je vlastně součástí tvůrčího procesu.⁸²

Je žádoucí, aby hodnocení žákovských výkonů a vytvořených prací žáky motivovalo k další tvorbě. Hodnocení by mělo vycházet z kritérií, se kterými jsou žáci srozuměni a chápou je, a také je důležité, aby tyto požadavky bylo danými žáky možno splnit.⁸³

Moje tematická řada je několikahodinovým komplexním úkolem, zaměřeným především na prožívání míst. Nejvíce jsem vycházela z knihy *Didaktika výtvarné výchovy* od Leonory Kitzbergerové a také ze svých poznatků z hodin a své praxe. Zaznamenala jsem svůj způsob přemýšlení nad daným problémem a věnovala pozornost průběhu jednotlivých vyučovacích hodin. Hlavním motivem výtvarného úkolu je dokreslování situace do fotografií. Situaci bych žákům přiblížila

Obrázek 21. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

jako zadání: podívejte se pečlivě na vámi vybrané místo a představte si, že je to jeviště, vstoupí tam nějaké postavy, odehraje se nějaký děj, jaký příběh se zde mohl odehrát?

⁸¹KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy*, s. 8.

⁸²Tamtéž, s. 62.

⁸³Tamtéž, s. 58.

Zároveň je ale podstatné, co žáci na jednotlivém místě cítí a prožívají. Právě z toho mají vycházet jednotlivé situace. Nebránila bych abstraktnímu ztvárnění citů, ale chtěla jsem dosáhnout porozumění zadání žáky, tedy jsem ho co nejvíce konkretizovala. A to i proto, že pokud žáci neporozumí zadání a otázkám, které vyučující klade, může to vnímat pouze jako úkol, který je nutno jako školní povinnost splnit. Vyučující výtvarné výchovy na rozdíl od ostatních předmětů mohou mít mylnou představu o „univerzálnosti“ výtvarné řeči, o „přirozenosti“ výtvarného vyjadřování žáků, a především o jednoznačné srozumitelnosti jazyka, jímž běžně mluvíme. Může se tedy spokojit s tím, že cíle hodiny bylo dosaženo, pokud na základě zadání vznikly výtvarné práce. Úspěch hodiny pak bývá doložen několika nejzdařilejšími pracemi, nezdary a neúspěchy padají na vrub nezájmu žáků o téma nebo o předmět jako celek.⁸⁴

Obrázek 22. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

---

⁸⁴KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy*, s.31.

6.3 Návrh tematické řady

Téma: Prožívání míst.

Koncept (klíčová slova): Příroda, prostředí, prožívání, působení, situace.

Věková kategorie: 2. stupeň základní školy (8. třída).

Počet účastníků: 15-30.

Časová dotace: tři dvouhodinové vyučovací hodiny, tedy 3 x 90 minut.

Cíl osobnostně-sociální: Rozvoj senzibility vcítění. Vyjádření vlastních pocitů.

Cíle vzdělávací: Rozvíjet nápaditost žáků. Uvědomit si působení prostoru na člověka. Poznání, že každý člověk se cítí jinak a prožívá něco jiného. Pečlivě se dívat kolem sebe.

Rámcový vzdělávací program:

Očekávané výstupy:

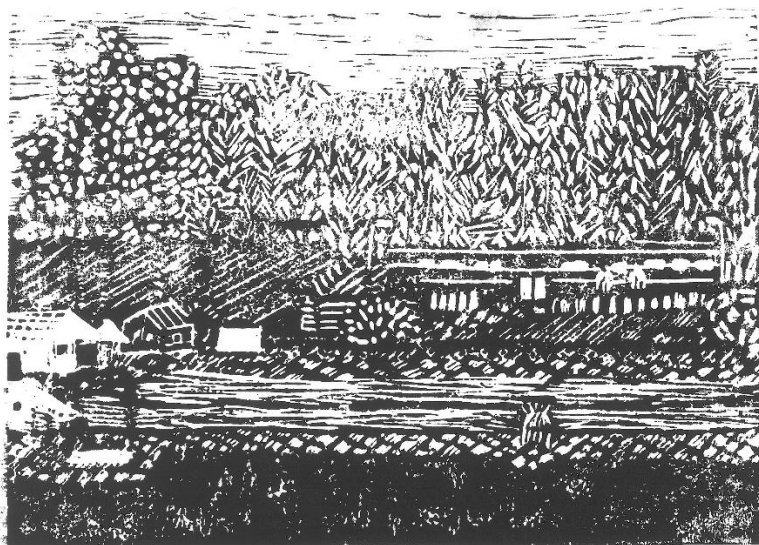
- VV-9-1-02 užívá vizuálně obrazná vyjádření k zaznamenání vizuálních zkušeností, zkušeností získaných ostatními smysly a k zaznamenání podnětů z představ a fantazie.⁸⁵
- VV-9-1-02p při vlastní tvorbě vychází ze svých vlastních zkušeností, představ a myšlenek, hledá a zvolí pro jejich vyjádření nejvhodnější prostředky a postupy; zhodnotí a prezentuje výsledek své tvorby, porovnává ho s výsledky ostatních.
- **Smyslové účinky vizuálně obrazných vyjádření** – umělecká výtvarná tvorba, fotografie, film, tiskoviny, televize, elektronická média, reklama; výběr, kombinace a variace ve vlastní tvorbě.
- **Uplatňování subjektivity: Prostředky pro vyjádření emocí, pocitů, nálad, fantazie, představ a osobních zkušeností** – manipulace s objekty, pohyb těla a jeho umístění v prostoru, akční tvar malby a kresby, uspořádání prostoru, celku vizuálně obrazných vyjádření a vyjádření proměn; výběr, uplatnění a interpretace.⁸⁶

---

⁸⁵RVP ZV, s. 89.

⁸⁶RVP ZV, s. 90-91.

Obrázek 23. Klára Šturcová, Má místa, linoryt, A3, 2021.

Klíčové kompetence:

- **Kompetence komunikativní** – naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje.
- **Kompetence občanské** – chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti.⁸⁷
- **Motivace:** Příběh, který se vztahuje k duchu místa.

Výtvarný úkol: Vybrat a vyfotit místo, představit si vhodnou situaci, jež vychází ze subjektivního prožívání a působení místa na žáka, dokreslit situaci do vytištěné fotografie,

Výtvarná technika: Práce s fotkou, dokreslování černým fixem do černobílé fotografie, ztvárnění situace tělem, prezentace své tvorby.

Pomůcky: mobilní telefony/fotoaparáty, tiskárna, černé fixy, menší lepící papírky.

Obrázek 24. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

---

⁸⁷RVP ZV, s. 10-12.

Postup:

1. **Vycházka** – Při první dvouhodině (90 minut) vezme vyučující žáky na předem připravenou vycházku v okolí školy, kde to žáci dobře znají. Procházka zabere maximálně 20 minut a žáci jsou dopředu seznámeni s její trasou. Cílem žáků je v ideálním případě vyfotit několik míst na dané trase nebo kousek od ní, která je zaujmou z různých hledisek (pozitivní x negativní emoce) a prožívají v nich různé pocity. Ideálně by měli vybrat dvě a více rozmanitých míst. Můžou fotit architekturu nebo přírodu, ale mělo by to být vázáno na místo, tedy větší celek, nikoliv detaily, jako např. květina či nebe. Nejprve vychází celá třída společně s tím, že žáci se postupně oddělují. Žáci se mohou oddělovat ve dvojicích a zůstat na místě společně. Ovšem dopředu jsou upozorněni, že nemají mít stejné fotografie, ideálně ani místo. Žáci by neměli na úkolu přímo spolupracovat. Vyučující projde celou trasu s dětmi, ty se postupně oddělí. V předem určený čas, zhruba po 40 minutách mají žáci za úkol se vrátit do třídy, nebo na jiné místo určení, již s pořízenými fotografiemi. Ve zbytku času děti pošlou vyučujícímu vzniklé fotografie, např. přes školní e-mail. Vyučující nashromážděné fotografie vytiskne a donese na příští hodinu. V případném zbylém čase vyučující vysvětlí zadání na příští hodinu. Žáci se tedy zamyslí nad tím, co na daném místě prožívali a jaká situace by se jim hodila do vybraného prostoru.
Časový odhad hodiny: 10 min. seznámení s cestou, 10 min. převlékání, 40 min. v terénu, 5 min. opozdilci, 10 min. převlékání, 5 min. posílání fotografií, 10 min. příští zadání a závěr hodiny.

2. **Tvorba** – Druhou dvouhodinu (90 minut) začne vyučující motivací příběhem. Motivaci jsem zařadila až sem, kvůli časovým důvodům, a také se z vlastní zkušenosti domnívám, že děti potřebují větší motivaci k tvorbě, než k vycházce, jelikož ven půjdou se spolužáky a budí to dojem „volné hodiny“. Po převyprávění příběhu následuje představení výše zmíněných umělců,

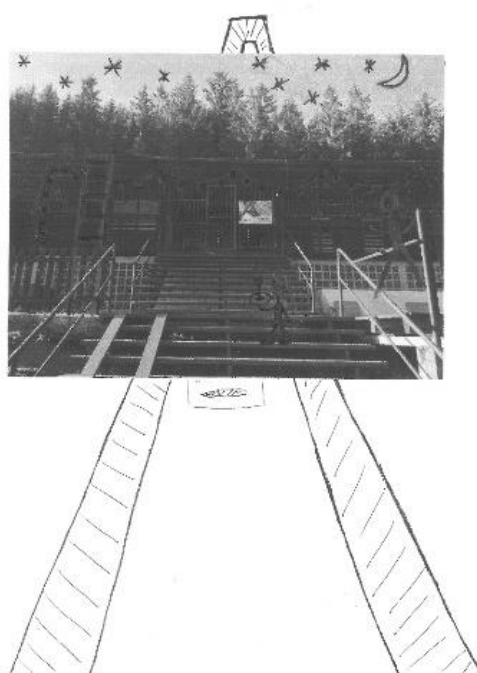

Obrázek 25. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

kteří se zaměřují na krajinu a prožívání. Poté vyučující dětem rozdá černobíle vytištěné fotografie. Žáci mají za úkol si vzpomenout na pocit, který na daném místě zažili a k tomuto pocitu vymyslet z něj vycházející situaci. Poté emoci pomocí situace či abstraktního vyjádření dokreslit do fotografií jejich míst a pokusit se zachovat stejnou atmosféru jakou mělo místo. Důraz klademe na to, že situace nemusí být vůbec reálná, ale zároveň se snažíme vyhnout ornamentálnosti a jednoduchým symbolům jako srdíčka nebo kočičky. Pokud chtějí, mohou se vydat i abstraktní cestou vyjádření pocitů. Výsledkem je tedy série dvou a více dokreslených fotografií s různým citovým nábojem. Využití fotografie by mohlo zbavit žáky strachu z kresby.

Časový odhad hodiny: 10 min. příběh, 20 min. umělci, 55 min. dokreslování fotografií, 5 min. závěr hodiny.

- Reflexe:** Žáci si v rámci třetí hodiny vylosují práci někoho jiného. Poté mají za úkol vyjít opět ven a najít to místo, které jejich spolužák vyfotil a dokreslil. Poté na daném místě ztvární situaci či prožitek nebo dojem vlastním tělem a pózou. Žáci se rozdělí do dvojic/ skupinek a navzájem se fotí, každý tedy má vymyslet jedno ztvárnění vlastním tělem, ale míst navštíví více. Cílem není kopírovat situaci zachycenou kresbou spolužáka, ale zachytit, co vnímám já, a využít i jiného vyjádření, než je kresba. Poté se s fotografiemi žáci vrátí do třídy, zde se jejich díla promítnou a oni svůj nápad představí, jak ten v prostoru, tak i ten v kresbě. Učitel pokládá reflektivní otázky, může proběhnout i diskuse.

Obrázek 26. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

Časový odhad hodiny: 10 min. zadání, 10 min převlékání, 40 min. ztvárnění situace v prostoru, 10 min. převlékání, 20 min. společná reflexe ve třídě, závěr hodiny.

- Reflektivní otázky:** Co pro tebe bylo rozhodující při výběru místa? Zamyslel/a ses již dříve nad tím, jak na tebe působí tvé okolí? Při jaké příležitosti? Co pro tebe bylo v těchto třech

hodinách nejtěžší a proč? Cítil/a ses někdy v průběhu tvorby nepříjemně? Kdy a proč? Kdy ses naopak cítil/a příjemně? Bylo toto tvoření pro tebe v něčem přínosné? V čem a proč?

Rizika při realizaci:

- Žáci nebudou chtít jít ven, nebudou se věnovat tomu čemu mají. Důležité je vysvětlit, že to není přestávka na zaběhnutí do obchodu, ale plnohodnotná hodina.
- Žáci budou pomalí, budou se dlouze převlíkat a hodina se protáhne díky jejich pozdnímu příchodu a dlouhému odesílání fotografií. Bylo by vhodné mít jednoho vyučujícího/asistenta ve třídě čekajícího na rychlejší žáky a jednoho vyučujícího v terénu, který bude dohlížet nad pomalejšími žáky.
- Žáci si vyberou stejnou fotografii s kamarády jen proto, aby mohly být spolu, vzniknou podobná díla.
- Žáci nebudou schopni se při tvorbě zastavit a budou kreslit, dokud bude, byť malá plocha na fotografii. Nebo naopak neporozumí zadání a nebudou mít nápad.
- Žáci si nebudou chtít povídat o svých pocitech, bude to pro ně příliš intimní téma.

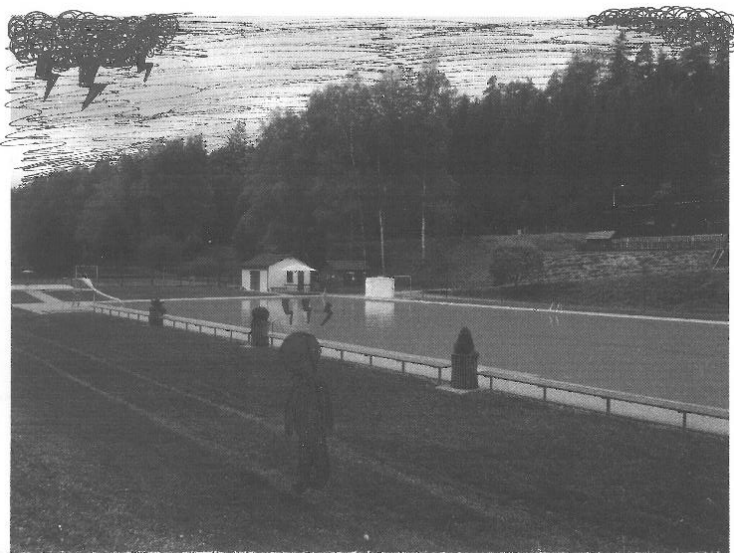
Obrázek 27. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

Kritéria hodnocení:

- Schopnost vyjádřit se
- Nemít stejně pojaté místo jako spolužák, můžu mít stejné místo, ale s jiným pocitem/motivem

Návrh reflektivní alternativy uvnitř školy: Při třetí dvouhodině (90 minut) se žáci rozdělí do skupin cca po 5 jedincích. Skupinu může vytvořit vyučující tak, aby se děti moc nekamarádili a aby bylo namíchané pohlaví žáků. Od vyučujícího dostanou lepivé papírky, vezmou si tužku a svoje dokreslené fotografie a sednou si k sobě. Jeden z nich začne a vybere si jednu ze svých fotografií, kterou

položí doprostřed. Ostatní si dílo prohlédnou a na lísteček napíší jeden pocit-slovo/slovní spojení, které je napadne, když se na dokreslenou fotografii podívají. Každý slovo píše sám, ve skupince se neradí. Měla by tam být slova týkající se emocí, jako např. chaos, příjemná atmosféra, klid, ne věci týkající se tvorby, jako krásné, čmáranice, nebo ošklivé. Až budou mít všichni napsáno, položí lístečky k dílu. Poté postupně vysvětlí, co na lísteček napsali a proč. Sám autor zatím o svém záměru nic neprozrazuje. Potom ukáže své dílo další ze skupinky a proces se opakuje. Celkově by žáci měli stihnout projít všechna díla za 20 minut. Poté, co se všichni ve skupince vystřídají, každý si k sobě vezme dílo spolužáka po pravici. Poté žák ukáže dílo spolužáka třídě a řekne, co si řekli ve skupince. Autor poté dodá, jestli se ostatní spolužáci trefili, nebo tvořil dílo s jiným záměrem. Vyučující může položit některou z níže uvedených reflektivních otázek. A také je důležité vyzdvihnout, že odlišné vnímání téže situace není nic špatného. Tudíž pokud autor tvořil s jiným záměrem a došlo k nepochopení, nemusí z toho být smutný/zklamáný. Pokud se nestihne prezentovat před celou třídou, proběhne prezentace alespoň ve skupinkách.

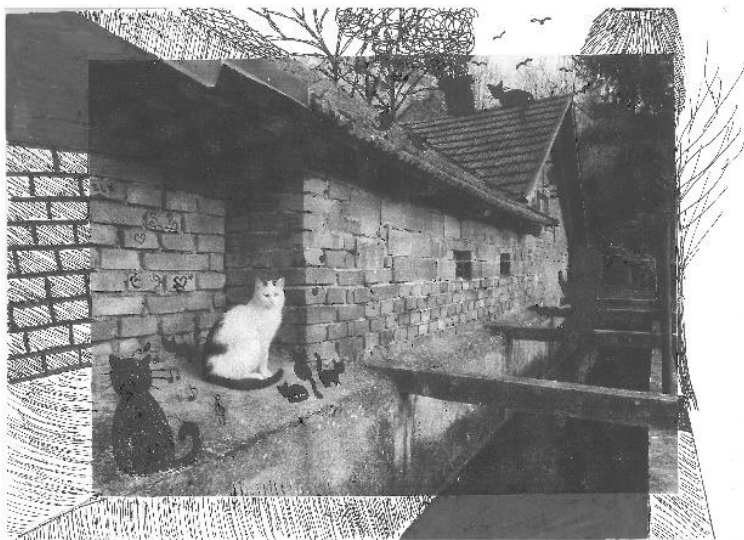

Obrázek 28. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

Časový odhad hodiny: 10 min. zadání, 20 min sdílení ve skupince, prezentace spolužáka 30 min, prezentace autora 30 min.

Další možnosti využití: Myslím, že tato tematická řada se dá využít i mimo základní vyučování, například při různých kurzech či v hodinách ZUŠ. Také by samozřejmě bylo možné pracovat i přímo na místě a využít připravených pracovních listů, kde by žáci mohli odpovídat na otázky týkající se jejich prožitků. Další možností je práce s rozkreslenými kresbami, které by žáci v rámci procházky měli doplňovat, například zaznamenávat zvuk místa. To by ovšem znamenalo jim daná místa předem vybrat. Já se rozhodla v hlavním návrhu nechat tuto volbu na nich. Tato tematická řada není vázána na konkrétní prostředí. Lze ji využít v místě, kde to žáci dobře znají, i jako možnost seznámit se s novým místem. Já jsem např. realizovala pouze proces tvorby, což

Obrázek 29. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

žáci to hodnotili pozitivně bez ohledu na to, jestli daná místa znali nebo ne. Přesto si ale myslím, že je dobré projekt realizovat jako celek, což znamená 1) zažít místo 2) vlastní tvorbou ho vyjádřit 3) popovídat si o důležitosti působení místa a našem prožívání. Také možnosti reflexe jsou různé.

6.4 Moje částečná realizace návrhu tematické řady

Část projektu jsem realizovala jako dobrovolnou činnost na víkendovém Animátorském kurzu 1. - 3.4.2022. Do nabídky této činnosti se zapojilo 8 studentek středních škol. Celkově jsme na realizaci měly limit 75 minut. Donesla jsem černobíle vytištěné fotografie míst, se kterými pracuji ve své bakalářské práci. Sama jsem se pustila do znázorňování negativních pocitů, ovšem z celé skupiny jsem byla jediná, což mě mrzelo, jelikož jsem si uvědomila, že je to odlišný způsob práce. Rychlejší z děvčat jsem požádala, aby udělaly druhý obraz, který by ztvárňoval negativní emoce. Při reflexi bylo zajímavé, že autorky negativně laděných děl

přiznaly, že jsou zvyklé pracovat ve výtvarné výchově tak, aby bylo dílo perfektní a co nejhezčí. Bylo pro ně tedy osvěžující nezaměřovat se na dokonalost výsledku. Negativní práce tedy dopadly mnohem uvolněněji. Některá ze zúčastněných děvčat znala má vybraná místa. Bylo zajímavé, že do altánu a ke koupališti dokreslovala pozitivní věci, i když při reflexi uznala, že v altánu je hluk a na koupaliště nikdy nechodí za jiným účelem než se koupat. Tedy i přes to, že pochopila moje výtky k daným místům, samy je mají vnímají jako místa pozitivní. Naopak sošku panny Marie braly dívky, které na tomto místě nikdy nebyly, jako místo negativní, což si ale troufám tvrdit, že bylo úhlem a způsobem focení, ne daným místem. Bála jsem se, že bude problém vymyslet situace, které se do fotografií dokreslí. Ovšem opak je pravdou. Problém pro všechny z nás byl se zastavit dříve, než byla zaplněná celá plocha. Dokreslené fotografie jsme vystřihly a nalepily na čtvrtku. Většina dívek dokreslovala i okraje čtvrtky, protože se nemohly zastavit a potřebovaly zaplnit každý prostor. Také se nechaly strhnout tím, že to dělali ostatní.

Obrázek 30. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.

Závěr

1) Tato práce pro mě byla přínosem v myšlení: v uvažování o daném místě a prožívání konkrétního místa

Má bakalářská práce mě rozvinula i jinými směry, než je na první pohled patrné. Díky přečtené literatuře jsem se více dozvídala o duchu místa, vnímání krajiny, prožívání a dalších věcech, které ovšem nezůstaly pouze na papíře mé bakalářské práce, ale přenesla jsem si je do svého života. Například jsem se více zaměřila na poznávání krásy Prahy, a to z toho důvodu, že zde nyní trávím hodně času a také mě k tomu velmi vedla a inspirovala použitá literatura. Porovnávala jsem klady a zápory města a vesnice a přemýšlela nad tím, že mi je vesnice sama o sobě tolik bližší. Myslím, že je pro mě velmi přínosné zabývat se tím hlouběji, nejen slepě přijmout tuto skutečnost.

Také jsem více docenila přínosy doby covidové. Nepopírám, že toto období bylo náročné, ale jsem si vědoma pozitiv, které mělo na můj život. To největší byl čas na můj sebezvoje, který mimo jiné zahrnoval výše zmíněné procházky, ze kterých vychází celá má práce. Tento čas mě ještě více sblížil s místem domova, zároveň ale ukázal, že potřebuji poznat i jiná místa a strávit čas mimo naši vesnici. Každodenní zkušenosti říkají, že různé aktivity potřebují různá prostředí, v nichž se mohou uspokojivě rozvíjet.⁸⁸ Více jsem se zaměřila na to, co prožívám. Na věci a místa, která mě obklopují, a jednotlivé pocity, které v jejich blízkosti cítím. Uvědomila jsem si, jak nás prostředí, ve kterém žijeme, ovlivňuje. V neposlední řadě jsem také strávila více času s rodinou a zažila tak spoustu krásných chvil.

2) Rozvinula jsem se ve své tvorbě a hledání nového způsobu

Bakalářská práce mě také posunula dále při mé tvorbě. Zjistila jsem, že se mi mnohem lépe pracuje v terénu a že práce z fotografie je mi nepříjemná, jelikož se moc zaměřuji na přesnost a dokonalost, která není proveditelná, ani žádoucí. Myslím, že moje práce jsou zajímavé právě onou nepřesností a tím, že se nevyhýbám tmavým plochám a prudkým čarám. Nebojím se vyjádřit se tak, jak to umělecky cítím a vnímám. Domnívám se, že mé práce v sobě mají náboj. Zatímco když se snažím o přesné zobrazení reality, jsou práce strohé a něco jim chybí. Samozřejmě bych velmi ráda uměla realitu znázornit dokonale a vím, že se ve své práci mám

---

⁸⁸NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci*, s. 8.

kam dále posouvat, ale bakalářská práce mi pomohla najít svůj styl, přijmout ho takový, jaký je a mít ho ráda. Teď vím, že se mohu posouvat a rozvíjet i tímto směrem. Zároveň jsem si uvědomila, že je mi bližší práce na menším formátu. Jsem si při ní jistější a lépe umím vybrat, co na prostoru znázorním. Bylo pro mě však i důležité před sebe postavit větší formát a poradit si s ním.

3) Přínos získaný postavením pedagogického projektu

Bylo pro mě velmi obohacující vyzkoušet si navrhnout a z části realizovat výtvarný projekt. Již jsem se setkala s přípravou výtvarných činností, ovšem pouze ve volnočasových zařízeních. Nyní při návrhu vyučovacích hodin pro mě bylo důležité, zamyslet se nad možnými riziky a časovým harmonogramem. Bylo pro mě přínosné část projektu realizovat ve volnočasovém programu a díky tomu se ujistit, že zadání je pro žáky srozumitelné. Díky tomu jsem se zbavila nejistoty z realizace. Do své budoucí praxe si odnáším, že pro žáky bylo přínosné zaměřit se nejen na pozitivní, ale i na negativní emoce a netrápit se nedokonalým výsledkem.

Seznam použitých informačních zdrojů

Literatura:

NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci: krajina, místo, architektura*. 2. vyd. Přeložil Petr KRATOCHVÍL, přeložil Pavel HALÍK. Praha: Dokořán, 2010. ISBN 978-80-7363-303-5.

MELKOVÁ, Pavla. *Prožívat architekturu*. V Řevnicích: Arbor vitae ve spolupráci s Útvarem rozvoje hlavního města Prahy, 2013. ISBN 978-80-7467-047-3.

CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější: Texty o paměti krajiny, smysluplném bobrovi, areálu jablového štrůdlu a také o tom, proč lezeme na rozhlednu*. 2. doplněné vydání. Praha: Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-042-7.

CÍLEK, Václav. *Posvátná krajina: Esej o místech, silách a dracích*. Malvern 2014. ISBN 978-80-87580-72-1.

CÍLEK, Václav; DOSTÁL, Ivo; ŠTĚPÁNEK, Václav. (eds.) *Krajiny srdce*. Praha: Novela bohemika, 2016. ISBN 978-80-87683-58-3.

GAJDOŠÍKOVÁ, Pavla. *Fenomén architektury ve vlastním uměleckém a pedagogickém díle, Pedagogické implikace*. Praha, 2019. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Oddělení pro vědeckou činnost. Vedoucí práce Fulková, Marie.

Kolektiv pracovníků obecního úřadu, P. Jaroslav Kopecký, Jaroslav Kučera. *Z historie do současnosti, Obec Sebranice*. 1999.

KITZBERGEROVÁ, Leonora. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: PedF UK v Praze, 2014.

SÝKOROVÁ, Lenka, ed. *Postkonceptuální přesahy v české kresbě*. V Ústí nad Labem: Fakulta umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně, 2015.

FILIPOVÁ, Marta. *Sochy ztracené v krajině*. Art Antiques. Artantiques media, s.r.o. 2007, č. 10. ISSN 1213-8398.

KESNER, Ladislav. Miloš Šejn, *Býti krajinou*. 1. vyd. Praha: Arbor Vitae a Západočeská galerie v Plzni, 2010. 144 s. bez. ISBN 978-80-86415-70-3.

ŠEJN, Miloš. *Archivy & kabinety*. Oblastní galerie Liberec, 2012. ISBN 9788085050950 8085050951.

ŠEJN, Miloš. *ÍHMNÍ*. Smetana O Gallery, 2021. Nová tiskárna Pelhřimov, spol. s.r.o. ISBN 978-80-907338-1-7.

BAKOTOVÁ, Kateřina. *Take a picture*. Brno 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc. Jan Bružeňák.

Prameny:

Rodinný Archiv.

Rozhovor s P. Pavlem Glogarem (nar. 1963) ze dne 29.01.2022.

Rozhovor s Marií Jílkovou (nar. 1951) a Františkem Jílkem (nar. 1950) ze dne 28.01.2022.

Rozhovor s P. Jaroslavem Mikešem (nar. 1953) ze dne 29.01.2022.

Rozhovor s Ludmilou Kulhavou (nar. 1941) ze dne 29.01.2022.

Emailová korespondence se starostkou obce Sebranice Lenkou Karalovou (nar. 1959) ze dne 15.2.2022.

Internetové zdroje:

Sebranice u Litomyšle. Sportovní areál koupaliště. [online]. © 2022. [cit. 15.11.2021].

Dostupné z: https://www.sebranice.cz/sportovni_areal_koupaliste.

Sebranice u Litomyšle. Historie obce. [online]. © 2022. [cit. 15.11.2021]. Dostupné z:

https://www.sebranice.cz/historie_obce.

Artlist – databáze současného umění: David Böhm. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/david-boehm-2871/>.

Artlist – databáze současného umění: Jiří Franta. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/jiri-franta-2906/>.

Artlist – databáze současného umění: Pavla Gajdošíková. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/pavla-gajdosikova-3859/>.

Artlist – databáze současného umění: František Skála. Artlist – databáze současného umění: Artlist – Umělci [online]. Copyright ©2006. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artlist.cz/frantisek-skala-139/>.

František Skála: Umění jako potěšení ze hry. Česká galerie. [online]. Copyright © 2021 České galerie. [cit. 20.06.2022]. Dostupné z: <https://ceskegalerie.cz/cs/recenze/frantisek-skala-umeni-jako-poteseni-ze-hry>.

ArtMap. Ruprecht von Kaufmann, František Skála – Krajiny snů / Dreamscapes. [online]. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artmap.cz/ruprecht-von-kaufmann-frantisek-skala-krajiny-snu-dreamscapes/>.

ArtMap. František Skála – Obrazy ze mě. [online]. [Cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.artmap.cz/frantisek-skala-obrazy-ze-me/>.

František Skála. Kresba – František Skála. [online]. Copyright © 2011 [cit. 22.06.2022]. Dostupné z: <https://www.frantisekskala.com/cs/veci/kategorie/75/79/80.html>.

Pavla Gajdošíková. I am staring at the corner. [online]. [cit. 23.06.2022].

Dostupné z: <http://www.pavlagajdosikova.com/index.php?/projects/i-am-staring-at-the-corner/>.

David Böhm, Jiří Franta. Kresba 13 z cyklu Skoro nic není úplně / 2010. [online]. [cit. 23.06.2022]. Dostupné z: <https://www.bohmfranta.net/2010/kresba-13/>.

David Böhm, Jiří Franta. About. [online]. Tomáš Pospiszyl [cit. 23.06.2022]. <https://www.bohmfranta.net/about/>.

MILOŠ ŠEJN. MILOŠ ŠEJN [online]. Copyright © 2008 [cit. 27.06.2022]. Dostupné z: <https://www.sejn.cz/works/paintings/written-landscapes-2000-2020>.

Artnet. Artists – Andy Goldsworthy. [online]. © 2022 [cit. 27.06.2022]. Dostupné z: <http://www.artnet.com/artists/andy-goldsworthy/>.

Seznam příloh:

Obrázek 1. Klára Šturcová, Skryš, černý fix, A3, 2020.	15
Obrázek 2. Klára Šturcová, Teče voda teče, černý fix, A1, 2022.	16
Obrázek 3. Miloš Šejn, Javoří loukou, acrylic, pigments, materials and charcoal on canvas, 150 x 150 cm, 2017.	18
Obrázek 4. Miloš Šejn, By The Maple Brook, acrylic and pigments on canvas, 300 x 600 cm, installation in House of Art in České Budějovice, 2007.	19
Obrázek 5. Klára Šturcová, <i>Utopené vzpomínky</i> , černý fix, A3, 2022.	23
Obrázek 6. Klára Šturcová, Na očích všech, černý fix, A2, 2022.	24
Obrázek 7. Andy Goldsworthy, Mountain to Cost, fotografie, 110x100 cm, 1987.	26
Obrázek 8. Andy Goldsworthy, Stacked Snow Cone, Fotografie, 98.5x73.4 cm, 1989. ...	26
Obrázek 9. Andy Goldsworthy, Leaping arch, kresba tužkou, 55.9 x 38.1 cm, 2009.	27
Obrázek 10. Andy Goldsworthy, Cairn in a cairn, kresba tužkou, 28x33 cm, 2009.	27
Obrázek 11. Klára Šturcová, Klidný neklid, černý fix, A3, 2021/2022.	30
Obrázek 12. Klára Šturcová, Šum přírody a ruch aut, černý fix, A2, 2022.	31
Obrázek 13. David Böhm Jiří Franta, kresba 13 z cyklu Skoro nic není úplně, 2010.	33
Obrázek 14. David Böhm Jiří Franta, Město pro každého, ilustrace. 2021.	34
Obrázek 15. Klára Šturcová, Pod ochranou, černý fix, A3, 2022.	39
Obrázek 16. Klára Šturcová, Duševní pohoda, suchá jehla, A5, 2022.	40
Obrázek 17. Pavla Gajdošíková, kresby ze série Zírám do rohu, fixa na papíře, 2007–2009, foto: archiv autorky.	42
Obrázek 18. František Skála, Krajina z bezčasí, digitální tisk na plátně, 2004.	47
Obrázek 19. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	48
Obrázek 20. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	49
Obrázek 21. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	50
Obrázek 22. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	51
Obrázek 23. Klára Šturcová, Má místa, linoryt, A3, 2021.	53
Obrázek 24. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	54
Obrázek 25. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	55
Obrázek 26. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	56

Obrázek 27. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	57
Obrázek 28. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	58
Obrázek 29. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	59
Obrázek 30. Práce studentů SŠ, černý fix, dokreslování do fotografie, A5, 2022.	60

Seznam zkratk:

KSM-Kraj Smetany a Martinů

RA-Rodinný archiv

RVP ZV-Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání